

SƆWƆ ƚa Pɔli wila torogo
ƆRɔMU
ca tagafenne pe yeri
SƆWƆ wi nawa senre

Ki sƆwƆ ƚa Pɔli wo wila wi yɔnlɔɔ. Pɔli wila pye Zhufuye woo. Pa paa wi se wa Tarisi ca, wa Siri tara. Eɛn fɔ pa paa wi koro wa Zheruzalemu ca; pa wila Yennele senre ti kara wa. Wila pye ma bala wa Zhufuye kalege konɔ li ni fɔ jenge. Pɔli wila pye na tagafenne konɔbanmbala pe jɔɔ, eɛn fɔ we Fɔ Zhezu wila wi ye naga wi na, ma suu yeri jango wi pye pitunɔ wa mbele pe woro Zhufuye pe sɔɔwɔ. Ki pye ma, Pɔli wila saa Sentanra ti yari wa Ɔromu wunluwɔ tara ti legere ni.

Sanga ƚa ni Pɔli wila pye naga sƆwƆ ƚa wi yɔnlɔɔ, wila pye wa Korenti ca. Wila pye na jaa mbe tangala la pye mbe kari wa Zheruzalemu ca, konaa wa Ɔromu ca. Ki pye ma, a wi si sƆwƆ yɔnlɔɔ maa torogo wa Ɔromu ca tagafenne pe yeri, maga yo pe kan ma yo wi yaa kari wa pe yeri mbe nagawa kan pe yeri konaa mbe fanɔga kan pe yeri.

Ɔromu sƆwƆ wi yen ma kɔn ma yiri konsara taanri. Wa konsaga konɔbanɔga ki ni (1-8), Pɔli wi yen na Sentanra ti yege yuun naga nari fɔ Zhufuye o, mbele pe woro Zhufuye o, we ni fuun wɛ kapege pye Yennele li yege na; Yennele li yen nanɔbanwa ni we ni fuun we ni (1.18-3.20). Eɛn fɔ Zhezu Kirisi we, wo ƚa wii kapege kpe pye wi

fann̄ga na, wi kunwɔ̀ pì we kapere ti laga we na, ma we sho. Ki kala na, mbele fuun pè taga wi na, Yen̄ɲele li yen na pe jate lesinmbele (3.21–5.21). Pɔli wi yen naga nari naga finligi fɔ Yen̄ɲele li lasiri wi yen ma yɔn, ɛɛn fɔ ki fann̄ga woro we ni we ya waa tanri wi na. Ko kala kì ti Yen̄ɲele li we yinriwe ta, mali Yin̄nekpoyi li torogo li pan li we saga, jango we pye Yen̄ɲele li piile (6–8).

Wa sɛwe wi kɔnsaga shyen wogo ki ni (9–11), Pɔli wi yen na para Zhufuye legere wogo na, mbele pee yenle mbe pe yeɛ kan Zhezu wi yeri. Ali na paga je Zhezu wi na, Yen̄ɲele lo na, lii je senwee piile pe na.

Wa sɛwe wi kɔnsaga taanri wogo ki ni (12.1–15.13), Pɔli wi yen na nagawa kaan tagafenne pe yeri yege nga na pe daga mbaa ki piin, jango mbele pe woro tagafenne pe ta pege jen fɔ tagafenne poro na, pè pe yeɛ kan Zhezu wi yeri kaselege na. Nga ki yen kagbɔgo yɔn ma we ko ki yen fɔ ma lewee yenle wɔɔn ndanla.

Wa sɛwe wi kɔsaga, Pɔli wi yen na sharaga kaan wi wenne pe legere yeri (15.14–16.27).

Sɛwe wi yen ma kɔɔnɔ yege nga na

Pɔli wila Zhezu Sentanra ti yari 1.1–17

Senwee wì jori mbe showɔ̀ pi ta 1.18–3.20

Konɔ na Yen̄ɲele li tɛge mbe showɔ̀ pi kan 3.21–4.25

Yinwefɔn̄ngɔ ki ma ta Kirisi wo fann̄ga na 5.1–8.39

Nga Yen̄ɲele li gbegele Izirayeli woolo pe mege ni 9.1–11.36

Tagafenne pe tangalɔmɔ̀ pi daga mbe pye yege nga na 12.1–15.13

Sewe wi kosaga senre konaa sharaga punjo
wogo 15.14-16.27

POLI WILA ZHEZU SENTANRA TI YARI

1.1-17

*Poli wila sewe wi torogo leele
mbele kan pe sharaga ye*

¹ Mi Poli na Zhezu Kirisi wi tunmbyee, Yenñele lilan yeri mbe pye pitunño, mala wo mbaa li Sentanra ti yari.

² Ki Sentanra re, Yenñele làa ti yon folo kon faa wa li senre sewe kpoyi wi ni, mee ti le wa li yon senre yofenne pe yon paa ti yuun.

³ Ki Sentanra ti yen na para li Pinambyo wo senre na, we Fo Zhezu Kirisi we. Mboo ta paa wi se senwee pyo, wila pye wunlunana Davidi wo setirige pyo.

⁴ Een fo, mbe yala Yinnekpoyi li fannga ki ni, Yenñele ligi naga yawa ni ma yo wi yen li Pinambyo, naa wila yen ma yiri wa kuulo pe sogowo we.

⁵ Wo fannga na Yenñele li yinme kan na yeri mala pye pitunño Kirisi wi gbogowo pi kala na, jango cengele sanngala ke ni fuun ke ni, mbaa leele pe piin paa tari wi na paa wi gbogo.

⁶ Yoro mbele ye yen wa Ɔromu ca, yoro fun ye yen ki leele pe ni, yoro mbele Yenñele li yeri ye pye Zhezu Kirisi wi woolo we.

⁷ Muwi mi yen naga sewe na wi torogi yoro mbele wa Ɔromu ye kan, yoro mbele ye yen ma Yenñele li ndanla, a li ye yeri ye pye li woolo

kpoyi we. We To Yenɲele lo naa we Fɔ Zhezu Kirisi wi ni pe yinme naa yeyinɲge kan ye yeri.

*Pɔli wila pye naga jaa mbe kari
sa Ɔromu ca keretiɲenye pe yan*

⁸ Ki koɲɲbanɲga, mi yen nala Yenɲele li shari Zhezu Kirisi wi fanɲga na ye ni fuun ye kan, katugu pe yen na ye tagawa pi senre yuun dunruya wi lagapyew ki ni.

⁹ Yenɲele liɲi jɛn ma yo ɲga mila yuun ki yen kaselege. Lo mi yen na tunɲgo piin li kan na kotogo ki ni fuun ki ni, na Sentanra nda ti yen na para li Pinambyɔ wi kanɲɔlo ti yari. Liɲi jɛn ma yo sanga o sanga mi kaa yenri, mi maa nawa tuun ye na.

¹⁰ Mi yen na Yenɲele li yenri, fɔ na kaa pye ki yen li nandanwa kala, li koɲo li yenge na kan mbe kari wa ye yeri.

¹¹ Katugu mi yen naga jaa jate mbe ye yan, jaɲgo mbe Yinnekpoyi li yarikanga ka kan ye yeri, ye ta ye fanɲga ta.

¹² Ko koɲo wo yen fɔ mila ki jaa mbe pye wa ye soɲɔwɔ, we kotogo ta ja, ye tagawa pi kotogo kan na yeri, na woo pi kotogo kan ye yeri.

¹³ Sefenne mi yen na jaa yege jɛn fɔ wagati legere na miɲi lagaja mbe kari wa ye yeri mbe sa ye yan, jaɲgo mbe leele pele ta Kirisi wi kan wa ye soɲɔwɔ, paa yege ɲga na mi pele ta wa cengele sanɲgala ke soɲɔwɔ we. Eɛn fɔ, kagala kele na yege koɲ, mii ya mbege pye, ali ma pan ma gbɔn nala.

¹⁴ Na tunɲgo yi mbaa kee leele pe ni fuun pe koɲɔɲɔ, mbaa kee cagboɲo fenne poro naa kapire

fenne pe koroƆo, naa sewe jenfenne poro naa sewe mbajeenle pe koroƆo.

¹⁵ Ki kala na, ki la yen na na jenge mbe sa Sentanra ti yo yoro fun ye kan, yoro mbele ye yen wa Ɔromu we.

Sentanra ti yen yawa ni

¹⁶ Katugu mi woro na fere taa mbaa Sentanra ti yari. Ti yen Yenjele li yawa mbe mbele fuun pe taga Zhezu wi na pe sho. Ki kongbannga Zhufuye poro gben, ko punƆo na, mbele fuun pe woro Zhufuye pe ni.

¹⁷ Sentanra ti yen naga nari paa yege nga na Yenjele li yen na leele pe piin lesinmbele li yee yege na we. Ki ma ta wa tagawa po nunƆba ni, mbege le wa ki lesaga ki na fo sa gbɔn wa ki kosaga ki na, paa yege nga na Yenjele senre sewe wi yen naga yuun fo: «*Lesinje wi yaa ka yinwege ta wi tagawa pi fannga na.*»[†]

SENWEE WI JORI MBE SHOWƆ PI TA

1.18–3.20

Leele pe kapege pyewe we

¹⁸ Yenjele li yen nali nanƆbanwa pi nari na yinrigi wa naayeri leele mbele pe woro na fye li yege, naa mbele paa kambasinƆge ki ni fuun ki piin pe kala na. Pe kapyere tijangara ti kala na, pe ma kaselege ki yege ton, kiga ka ta mbe jen;

¹⁹ katugu nga ki mbe ya jen Yenjele li kanƆƆo, ki yen ma filige pe kan. Yenjele lo kpaw ligi naga maga filige pe kan.

[†] **1:17 1:17:** Aba 2.4

²⁰ Male Yennēle li dunruya wi da, li katiyongolo ngele leele pe woro na yaan yenle ni, ko koro wo yen li yawa mbakoo naa li cenlomo pi ni, leele pe yen nari yaan wa yaara nda Yennēle li gbegele to ni. Ki kala na, tanga woro pe yeri.

²¹ Pè Yennēle li jen, een fo, pe woro nali gbogo mbaa li shari paa yegge nga na ki daga paa ki piin Yennēle li kan. Een fo, pe jatere wi kannga ma pye go fu, a pe tijinliwe fu kotooro ti kannga ma wo pe na.

²² Paa pe yee jate pe yen tijinliwe fenne, ma si yala pe yen lembire.

²³ Yennēle na gbogowo pi yen li woo, lo na li se ku, naa pe mbaa li gbogo, a pè si yaara yanlere ta te, a ti senwee wi le, wo na wi yen kufo, naa sannjere ti ni, naa wongaala mbele pe yen tooro tijere tijere ni pe ni, naa nda ti maa fulolo lara na ti ni, nee to gbogo.

²⁴ Ki kala na, Yennēle li pe yaga, a paa fyongo kapyere piin ma yala jogo kagala ngele ke wa pe kotogo na ke ni, fo a paa ferembandawa kapyere piin pe yee ni pe wire ti ni.

²⁵ Pè Yennēle li kaselege senre ti kannga mari pye yagbolo. Yaara nda Yennēle li da to paa gbogo na tunngo piin ti kan, lo na li yen Dafu ma lo yaga wa. Lo li daga mbaa sonni fo sanga pyew. Anmiina.

²⁶ Ki kala na, Yennēle li pe yaga, a ferembandawa kagala ke la na pe taa. Kala na Yennēle li gbegele nana naa jele pe kan, a pe jele jate pèli kannga na nga kii yala ko piin.

²⁷ Ki pyelomo nungba pi na, nambala fun pe woro na jaa mbaa jele kala piin jele pe ni.

Mbaa sinle pe nambala yeenle pe ni, a ko la na pe taa fo jenge. A nambala paa ferembandawa kapyere piin pe yee ni fo na jologo taa, nga ki daga pe ni, naa pe laga Yennele li na we.

²⁸ Naa pe je pe woro na jaa mbe Yennele li jen, ki kala na, Yennele li pe yaga wa pe jatere na wi jogo wi ni, jango kagala ngele kee yala, paa kee piin.

²⁹ Pe yen na kambasinngge cenle pyew ki piin, ma yin nambewe, naa yegembatinwe, naa namber, naa yenjara ni. Pe maa leele kuun, na wiin, na tijinliwe pee piin. Pe yen jogo pege naa yolegere ni.

³⁰ Pe yen leele mege jogofenne. Yennele li yen ma pe mben. Paa la fere taa, pe yen yee nagawa naa yee gbogwo ni. Pe maa tipere ta fonndo nogo koon mbaa piin. Paa la pe teele pe senre ti nuru.

³¹ Tijinliwe woro pe ni. Paa yon folo kon mbeli yon fili. Pe yen lengbaanla naa yewagafenne.

³² Pe Yennele li kiti kongo ki jen fo jenge, maga jen ma yo mbele paa tanri ko tangalomo mba po na, poro daga mbe ku. Ma si yala, pe koro naga kapyere cenle ti piin suyi. Mbe taga wa ko na naa, mbele paa ti piin, a pe kala li pe ndanla fun.

2

¹ Ki kala na, mboro na fuun maa sanmbala pe jeregi, tanga woro ma yeri; katugu na ma kaa sanmbala pe jeregi mbe sila ki kagala nungba ke piin, kona mboro jate maa kiti jaan ma yee na.

² Wège jɛn ma yo mbele pe maa ki kagala cɛnlɛ ke piin, Yɛnɲɛlɛ li yaa kiti kɔn pe na mbe yala kaselege ki ni.

³ Mboro ɲa maa mbele pe yɛn naga kagala ke piin pe jɛrɛgi, ma si yala, mboro fun ma yɛn na ke piin, maa ki jate ma yaa sho Yɛnɲɛlɛ li kiti kɔngɔ ki ni wi le?

⁴ Yɛnɲɛlɛ li kajɛɲge pyewe gbɔɔ, naa kagala ɲgele li maa kunni li yɛɛ ni, naa li kala yagawa, to nda ti se jɛn mbe kɔ, maa ti jate ti woro yaraga ka wi le? Ma sigi jɛn mbe yo Yɛnɲɛlɛ li kajɛɲge pyege ki mbe ya mbɔɔn kan mɔɔ kapere ti jɛn mari yaga wi le?

⁵ Ɛɛn fɔ, naa ma kotogo ki yɛn ma ɲgban, ma si woro na jaa mbɔɔn nawa pi kanɲga, ki kala na, ma yɛn na jɔlɔgɔ gbɛɲge teri nɔɔ yɛɛ singi, pilige ɲga ni Yɛnɲɛlɛ li yaa ka li kiti sinɲɛ wi kɔn, mbeli nanɲbanwa pi naga we.

⁶ Yɛnɲɛlɛ li yaa ka lere nunɲba nunɲba pyew wi sara mbe yala wi kapyege ki ni.

⁷ Mbele ka koro mbaa kajɛɲge piin papaga ni, mbaa gbɔgɔwɔ naa sɔnmɔ, naa wire nda ti se fɔngɔ ti lagajaa, Yɛnɲɛlɛ li yaa ka yinwege mbakɔgɔ ki kan pe yeri.

⁸ Ɛɛn fɔ, mbele pe maa kendige woo, ma je kaselege ki na, ma yɛnlɛ kambasinɲge ki na, li nanɲbanwa naa li kayanɲga ki yaa ka poro ta.

⁹ Mbele fuun pe maa tipege piin, pe yaa ka jɔlɔgɔ naa yewɛrɛge ta, ki kɔɲɲbanɲga Zhufuye poro gbɛn, ko punɲgo na, mbele fuun pe woro Zhufuye pe ni.

¹⁰ Ɛɛn fɔ, Yɛnɲɛlɛ li yaa ka gbɔgɔwɔ, naa

sonmo, naa yeyinጎge kan mbele fuun paa kajenጎge piin pe yeri, ki konጎbannጎga Zhufuye poro gben, ko punጎgo na, mbele pe woro Zhufuye pe ni;

¹¹ katugu Yenጎele laa lere wo lere ni.

¹² Mbele fuun paa kapege ki piin ma pye pee Moyisi lasiri wi jen, pe yaa ka ye jolጎgo ki lasiri wi fu na. Mbele fuun pe nee kapege ki piin maga ta pe lasiri wi jen, kiti yaa ka kon pe na mbe yala ki lasiri wi ni.

¹³ Mbele pe maa lasiri senጎre ti nuru ko ce, poro ma pe yen ma sin Yenጎele li yege na, een fo, mbele pe maa tanri ti na poro li yaa kaa jate lesinmbele.

¹⁴ Cenጎele sanጎgala woolo poro na, poro mbele lasiri wi woro pe yeri, na pe kaa tanri mbaa yala ጎga lasiri wi yo ki ni pe ye, kona ki cen pe pye lasiri pe ye kan, ali maga ta lasiri wi woro pe yeri o.

¹⁵ Pe maa ki nari ma yo ጎga lasiri wila yuun ma yo kila piin, ki yen wa pe kotogo na. Pe nawa jatere wi maa ki wogo ki nari fun. Wagati wa ni, pe jatere wi maa pe jeregi, nakoma wagati wa ni, wi maa tanga kaan pe yeri.

¹⁶ Pa ki yaa ka naga ma, na Yenጎele liga ka leele pe kagala ጎgele ke yen ma lara wa pe yinwege ki ni ke kiti wi kon Zhezu Kiriwi kee pilige ጎga ni, mbe yala Sentanra nda mila yuun ti ni.

*Zhufu jenne wo
naa Moyisi lasiri wi ni*

¹⁷ ጀን ƒɔ, mboro ŋa maa ma yee yinri Zhufuye woo, mɔɔ jigi wi taga lasiri wi na, nɔɔ yee gbogo ma Yennele li kala na.

¹⁸ Maa Yennele li nandanwa kala li jen. Pɔɔn naga lasiri wi ni, a maa ŋa ki yen jenge ki jen maga wɔ.

¹⁹ Maa ki sɔnri ma yen mbele pe yen fyɔɔnɔ Yennele kono li kanngolo pe yee sinfo, ma pye paa yanwa yen mbele pe yen wa wɔwɔ pi ni pe kan.

²⁰ Maa yo ma yen lembire ti jiligefɔ naa piile pe nagafɔ, katugu maa kajenme jembe naa kaselege ki ni fuun ki ta wa lasiri wi ni.

²¹ Mboro we, mboro ŋa maa sanmbala pe nari, mboro jate ma woro nɔɔ yee nari wi le? Mboro ŋa maa Yennele senre ti yuun ma yo paga kaa yuun, a mboro nee yuun!

²² Mboro ŋa ma yo paga kaa keenre piin, a mboro nee ti piin! Mboro ŋa yarisunndo toon mben, a mboro nee ti gbogɔsara yaara to lee!

²³ Mboro ŋa maa ma yee gbogo, naa maa lasiri wi ta ki kala na, a mboro nee lasiri wi jogo na Yennele li tifaga!

²⁴ Ko Yennele senre sewe wi yen na yuun ma yo ƒɔ: «Yoro Zhufuye ye kala na, cengele sanngala ke yen na Yennele li mege ki jogo.»†

²⁵ Na ma kaa tanri lasiri wi na, pa kenrekenre wi ma pye tonli ni ma yeri. ጀn ƒɔ, na ma kaa lasiri wi jogo, kona ki ma cen ndee ma sila kenrekenre.

²⁶ Lere ŋa wii kenrekenre na wi kaa tanri lasiri kongolo ke na, pa Yennele li se la wi jate ndee wi

---

† 2:24 2.24: Eza 52.5

kenrekenre wi le?

²⁷ Lere ɲa wii kenrekenre wire to na, neɛ tanri na yala lasiri wi ni, wi yaa ka kiti kɔn ma na, mboro ɲa maa lasiri wi jogo we, ali maga ta lasiri wi yen ma yɔnlɔɔ ma kan ma yeri, a mà kenrekenre o.

²⁸ Ɔa wi yen Zhufuye woo yege yanwa po na, wo ma wi yen Zhufu jenne we. Kenrekenre jenne we, wo ma ɲa wi ma pye wire ti na.

²⁹ Ɔɛn fɔ, Zhufu jenne we, wo wi yen ɲa wi ma pye Zhufu wa wi nawa, wi kotogo ki ma pye ma sin Yennele li yege na. Yennele li Yinnekpoyi lo li ma ko tunngo ko pye, ko woro lasiri ɲa wi yɔnlɔɔ wo tunngo. Ki Zhufu jenne we, Yennele lo li maa wi sonni, leele poro ma.

3

¹ Kì pye ma, Zhufuye pe mbonro go ko yen kikiin? Kenrekenre wi kayongo ko yen kikiin?

² Wi kayongo kì gbogo yege ki ni fuun ki na. Ki kongbanna, Yennele làa li senre ti telege Zhufuye poro na.

³ Wee yo mele san? Kì kaa pye wa pe ni, pele sila taga Yennele li na, ko mbe ya ti Yennele li je li yo li se pye senre nungba yofɔ le?

⁴ Ayoo de. Ki daga leele pege jen fɔ Yennele li yen kaselege yofɔ, a leele pe ni fuun pè pye yagboyoolo, paa yege ɲga na ki yen ma yɔnlɔɔ ma yo fɔ:

Ki daga pege jen pe yo ma yen sinne wa ma senyoro ti ni.

Na paga si kiti kɔn ma na, ma tanga ta.†

---

† 3:4 3.4: Yuuro 51.6

⁵ Ɛɛn fɔ, na kaa pye kapege nga waa piin ko ki yen naga nari ma yo Yɛnɛɛ li yen ma sin, wee yo mɛɛ? Na Yɛnɛɛ liga woro mbele waa kapere ti piin we le jɔɔɔ, ko mbe pye li woro ma sin le? Mila para na yala senwee piile paralɔmɔ po ni.

⁶ Ki woro ma. Katugu ki pye Yɛnɛɛ li woro ma sin, li jɛn na kiti kɔn dunruya woolo pe na mɛɛ?

⁷ Na kaa pye na yagbogowo pi ni, mi yen na Yɛnɛɛ li kaselege ki nari naga finligi na kee yɛɛ, konaa nali gbogo, yingɛ na kiti mbe si kɔn na na fɔ mi yen kapere pyefɔ?

⁸ Naga yen ma, yingɛ na wee si daga mbe yo fɔ: «Ye ti waa tipege piin, jango kajɛɛ mbaa yinrigi wa ki ni?» Leele pele yen nala mɛɛ ki jogo ma yo pa mila yuun ma. Ki leele ki yen ma sin pe pe le jɔɔɔ.

Lere wo wa woro wa ma sin

⁹ Ki yen mɛɛ san? Woro mbele Zhufuye, we mbɔnrɔ leele sanmbala pe na le? Ayoo dɛ! Migi naga mako ma yo Zhufuye poro naa mbele pe woro Zhufuye pe yen wa kapere ti kulowo pi ni.

¹⁰ Yɛnɛɛ sɛnrɛ sewɛ wi yen naga yuun ma yo fɔ:

Lere wo wa woro wa na wi yen sinɛ, ali nunɔba san.[†]

¹¹ *Lere wo wa woro wa ma jilige.*

Lere wo wa woro wa na Yɛnɛɛ li lagajaa.

Pe ni fuun pɛ punɔ, pɛ pinle ma jɔɔɔ.

[†] **3:10 3:10:** Yofɔ 7.20

12 *Lere wo wa woro wa ŋa wi yen na kajenɛ piin, ali nunɔba san.†*

13 *Senre nda ti maa yinrigi wa pe yagbotiire ti ni, ti yen ma tisaw paa fanga yen, ŋa ki yen ma yenge.*

Pe ma pe ŋgayinɛgele ke tɛge na leele lɛlɛ.

Pe yɔn senre ti yen paa wɔɔɔ shɔnrɔ yen.†

14 *Danɔa senre naa senpenre ti yen wa pe yɔn.†*

15 *Pe yɔngɔɔ kɛ wege legbogo ki na.*

16 *Tɔngɔɔ naa jɔɔɔ po pi yen wa pe torosara ti ni.*

17 *Pee yeyinɛgele konɔ li jen.†*

18 *Pe maa pe yinwege ki piin, paa la fyɛ Yenɛle li yegɛ.†*

19 *Wɛge jen ma yo ŋa fuun lasiri wi yen na yuun, wi yen naga yuun mbele pe yen wa lasiri konɔ li ni poro kan, janɔo leele pe ni fuun pe yɔn ki tɔn paga ka ya kaferege kan, Yenɛle li kiti wi to dunruya woolo pe ni fuun pe na.*

20 *Ki kala na, lere wo wa se ka pye lesinɛ Yenɛle li yegɛ na, naa wila ŋa lasiri wila yuun ki piin ko kala na; katugu lasiri wo ma lere wi kan wi maga jen ma yo wì kapege pye.*

KONƆ NA YENƆELE LI TEGE MBE SHƆWƆ PI KAN

3.21–4.25

*Yenɛle li ma lere wi sho
yegɛ ŋa na ki ŋa*

---

† **3:12 3.11-12:** Yuuro 14.1-3 † **3:13 3.13:** Yuuro 5.10; Zhere 9.3,5; Yuuro 140.4 † **3:14 3.14:** Yuuro 10.7 † **3:17 3.15-17:** Eza 59.7-8; Yomi 1.16 † **3:18 3.18:** Yuuro 36.2

tanri nga lasiri wila yuun ki na ko ki ma ti.

²⁹ Nakoma Yennēle li yēn Zhufuye poro nunጅba wolo le? Li woro cēngēle sanጅgala ke Yennēle fun wi le? Kaselege ko na, li yēn cēngēle sanጅgala ke Yennēle fun.

³⁰ Kì kaa pye Yennēle nunጅba li yēn wa, li yaa Zhufuye pe pye lesinmbele pe tagawa po kala na, mbe cēngēle sanጅgala ke pye lesinmbele ke tagawa pi kala na fun.

³¹ Ko ki naga ma yo we yēn na lasiri wi jaan tagawa pi kala na le? Ayoo de, wège jēn ma yo wi kayōngō kì gbōgō.

4

Yēge nagawa mba pì naga Abirahamu wi kanጅgolo

¹ Kì pye ma, yīngi we yaa yo we tēle Abirahamu wi wogo na senwee cenlemō pi kanጅgolo? Yīngi yaraga wila ta?

² Ndēē ki pye Abirahamu wila pye lesinጅ Yennēle li yēge na kapyere nda wila pye to kala na, wi mbaa ya mbaa wi yēē gbogo. Eēn fō, Yennēle li yēge na, ki sila pye ma.

³ Ma jēn Yennēle senre sewe wi yēn naga yuun ma yo fō: «*Abirahamu wila taga Yennēle li na, a li nēē wi jate lesinጅ wi tagawa pi kala na.*»†

⁴ Ma si yala, lere ጅa wi maa tunጅgo piin, wi ma sara ta. Ki sara paa laa jate wi kan ki fō wi yeri paa yarikanga yēn, wi maa jate wi daga wi ni win.

---

† 4:3 4.3: Zhene 15.6

⁵ Lere ɲa wii kɛɛ kan wi tunɲgo pyege ko na, ɛɛn fɔ, wi ma taga Yɛnɲɛle na li ma kapege pyefɔ wi pye lesinɲɛ li na, Yɛnɲɛle li yaa ki fɔ wi pye lesinɲɛ wi tagawa pi kala na.

⁶ Ki pyelomɔ nunɲba pi na, lere ɲa Yɛnɲɛle li maa jate lesinɲɛ, mbege ta kapyere nda wila piin to fanɲga ma, fɛrɛwɛ mba ki fɔ wi yaa ta, Davidi la para pi sɛnrɛ na ma yo fɔ:

⁷ Mbele Yɛnɲɛle li pe kajɔɔrɔ ti kala yaga pe na, ma pe kapere ti laga pe na, fɛrɛwɛ yɛn pe woo!

⁸ Lere ɲa we Fɔ wi woro naa kapege ki jate wi go na naa, fɛrɛwɛ yɛn wi woo!†

⁹ Ki fɛrɛwɛ pi yɛn mbele pɛ kɛnrɛkɛnrɛ poro nunɲba woo le? Mbele pee kɛnrɛkɛnrɛ pi woro poro fun pe woo wi le? Koyi ɲga wɛ yo mako ma yo fɔ: «Yɛnɲɛle lɔa Abirahamu wi jate lesinɲɛ wi tagawa pi kala na.»

¹⁰ Ki wogo kila pye wagati wiwiin? Kila pye ma yala Abirahamu wi kɛnrɛkɛnrɛ mako lee wi fa kɛnrɛkɛnrɛ gbɛn? Ayoo dɛ, ki sila pye mbe yala wi kɛnrɛkɛnrɛ mako, ɛɛn fɔ, kila pye ma yala wi fa kɛnrɛkɛnrɛ gbɛn.

¹¹ Abirahamu wila kaa kɛnrɛkɛnrɛ wi ta puɲgo na paa kacɛn yɛn. Wila pye tɛgere naga nari fɔ Yɛnɲɛle lɔa wi jate paa lesinɲɛ yɛn wi tagawa pi kala na. Kila yala wi fa kɛnrɛkɛnrɛ gbɛn. Ki pye ma, mbele fuun pɛ taga Yɛnɲɛle li na maga ta pee kɛnrɛkɛnrɛ, Abirahamu wi yɛn pe to. A Yɛnɲɛle laa pe jate paa lesinmbele yɛn.

¹² Mbele pɛ kɛnrɛkɛnrɛ, wi yɛn pe to fun, poro mbele pee ki da kɛnrɛkɛnrɛ wo nunɲba na we.

---

† 4:8 4.7-8: Yuuro 32.1-2

Ɛɛn ƒɔ, a paa tanri tagawa konɔ li na paa we to Abirahamu wi yen, wo ɲa wila taga Yɛnɲɛle li na, na wi fa kenrekenre gben we.

*Abirahamu wila Yɛnɲɛle li yɔn ƒɔlɔ
li ta wi tagawa po kala na*

¹³ Yɛnɲɛle lɔa yɔn ƒɔlɔ kɔn Abirahamu naa wi setirige piile pe yeri ma yo pe yaa ka tara ti ta paa kɔrɔgɔ yen. Ki yɔn ƒɔlɔ li sila kɔn, katugu Abirahamu wila pye na tanri lasiri wi na, ɛɛn ƒɔ, katugu Yɛnɲɛle lɔa wi jate paa lesinɲɛ yen, wi tagawa pi kala na.

¹⁴ Nɔɔɛ ki pye mbele pe yen na tanri lasiri wi na, poro nunɲba pe jɛn naga kɔrɔgɔ ki ta, anmɛ mbe taga Zhezu wi na, ki jɛn na pye kayɔngɔ fu, yɔn ƒɔlɔ na Yɛnɲɛle li kɔn li jɛn na pye wagafe.

¹⁵ Katugu lasiri wo maa paan Yɛnɲɛle li nanɲbanwa pi ni. Ɛɛn ƒɔ, lasiri wi woro laga ɲga na, lasiri jɔgɔwɔ na pye wa fun.

¹⁶ Kì pye ma, Yɛnɲɛle lɔa yɔn ƒɔlɔ li kɔn tagawa po kala na, janɲo li pye yarikanga ɲga ki ma kan waga we, Abirahamu setirige piile pe ni fuun pe li ta. Mbele paa tanri lasiri wi na, liga ka pye poro nunɲba wolo, ɛɛn ƒɔ, li pye mbele paa tari Yɛnɲɛle li na pe wolo fun paa yeɲɛ ɲga na Abirahamu wila taga li na we. Wo wi yen we ni fuun we tɛle we,

¹⁷ paa yeɲɛ ɲga na Yɛnɲɛle sɛnre sɛwe wi yen naga yuun ma yo ƒɔ: «*Mòɔ tɛɲɛ ma pye cɛngɛle lɛɲɛre to.*»[†] Yɛnɲɛle na wila taga li na, li yeɲɛ na wi yen we to. Yɛnɲɛle le, lo li maa yinwege ki

---

[†] 4:17 4:17: Zhene 17.5

kaan kuulo pe yeri, na yaara nda ti sila pye laga faa ti piin ti maa yinrigi laga.

¹⁸ Ali maga ta jigi tagasaga sila pye kala na ni, Abirahamu wila taga Yennēle li na maa jigi wi taga ki kala li na. A wì si pye kona cengele legere to, ma yala nga Yennēle làa yo maa kan ki ni, fo: «*Pa ma setirige piile pe yaa ka lege ma.*»†

¹⁹ Wila ta paa yele cenme yen, een fo, wi tagawa mba wila taga Yennēle li na pi sila kologo, naa wila pye na sonri wi wire ti na, nda tila pye nde ti ku mako we, naa wi jo Sara wi wogo ki na, wo na wila toro pisege na we.

²⁰ Wi tagawa pi sila ko, wi sila si sigi Yennēle làa yon folo na kon wi yeri li na. Een fo, wi tagawa pila fannga kan wi yeri, a wila Yennēle li gbogo.

²¹ Wila taga ki na jenge ma yo yaraga nga Yennēle làa ki yon folo kon mbe kan wi yeri, yawa yen li ni ligi pye ligi yon fili.

²² Ko ki ti naa Abirahamu wila taga Yennēle li na, *làa wi jate paa lesinhe yen.*

²³ Een fo, senre nda ti yen ma yonlogo ma yo fo: «*Laa wi jate paa lesinhe yen*»† tii yonlogo wo nungba mege ni.

²⁴ Tila yonlogo woro fun we kala na, woro mbele we daga mbaa jate paa lesinmbele yen we. Woro mbele we taga Yennēle li na, lo na làa we Fo Zhezu wi yen maa yirige wa kunwo pi ni we.

²⁵ Yennēle làa wi kan, a wì ku we kapere ti kala na, a li suu yen maa yirige wa kunwo pi ni mbe we pye lesinmbele li yee yege na.

---

† 4:18 4:18: Zhene 15.5 † 4:23 4:23: Zhene 15.6

YINWEFጋNNጋ KI MA TA KIRISI WO FANጋGA NA

5

5-8

We yen yeyinጋge na Yenጋele li ni

¹ Kì pye ma, Yenጋele li we pye lesinmbele li yee yee na, naa wè taga Zhezu wi na ki kala na. Yinጋge we yen yeyinጋge na li ni we Fጋ Zhezu Kirisi wi fanጋga na.

² Zhezu wi fanጋga na, naa wè taga wi na ki kala na, wè ya ma fulo Yenጋele li yinme pi tanla, po mba we yen wa pi ni yinጋge we. Nጋa ki yen na nayinme kaan we yeri, ko ki yen jigi ጋ wè ta mbe we tasaga ta wa Yenጋele li gbጋጋጋጋ pi ni we.

³ Ko nunጋba ma, een fጋ, we yen na yጋጋri yere wa we jጋጋጋ kagala ke ni; katugu wèጋe jen ma yo jጋጋጋ ki ma lere wi kan wi maa kala kunni wi yee ni.

⁴ Mbe kala kun yee ni, ko ma lere wi kan wi ma fanጋga ta wamawelewe pi na, wamawelewe po ma jigi tagasaga kan lere wi yeri.

⁵ Ki jigi tagasaga kila lere punጋ, katugu Yenጋele lili ndanlawa pi le wa we kotoro na Yinnekpoyi na li kan we yeri lo fanጋga na.

⁶ Sanga ጋ na ni wàa pye fanጋga fu, a Kirisi wi si ku lepeele pe kan, wagati ጋ Yenጋele làa kon wi ni.

⁷ Ki yen ma ጋban wa mbe yenle wi ku lesinጋge kala na. Kana lere wa mbe kotogo ta mbe ku lejennጋ wa kala na.

⁸ ጀጅ ፊፊ, we yጅጅ ma Yጅጅጅጅ li ndanla yጅጅ ገገa na, pa ligi naga we na yጅጅጅ we, naa wāa pye kapere pyefጅጅጅ bere, a Kirisi wì ku we kan.

⁹ Wi kasanwa pi fanጅጅa na, wè pye lesinmbele li yጅጅ na. Kì pye ma, wi yaa ka we sho Yጅጅጅጅ li nanጅጅbanwa pi ni.

¹⁰ Wāa pye Yጅጅጅጅ li juguye, ጀጅ ፊፊ, li tanwa ja we ni li Pinambyፊ wi kunwፊ pi fanጅጅa na. Li kaa tanwa le we ni makፊ, we yaa sho kaselege li Pinambyፊ wi yinwege ki fanጅጅa na.

¹¹ Ko nunጅጅba ma, ጀጅ ፊፊ, we yጅጅ na yፊጅጅጅጅ jጅጅጅ mbe we ta Yጅጅጅጅ li ni, we Fፊ Zhezu Kirisi wi fanጅጅa na. Wo wì we kan, a wè tanwa ta Yጅጅጅጅ li ni yinጅፊ.

*Adama naa Kirisi pe kapege
kì gbፊፊፊ leleጅጅጅ na*

¹² Kapege kì ye laga dunruya wi ni lere nunጅጅba kala na, wowi ገገa Adama we. A kapege kì si pan kunwፊ pi ni. Kì pye ma, kunwፊ pi gbፊፊፊ leele pe ni fuun pe na, katugu pe ni fuun pè kapege pye.

¹³ Sanga ገገa ni Yጅጅጅጅ li fa lasiri wi kan Moyisi wi yeri, kapege kila pye laga dunruya wi ni makፊ, ጀጅ ፊፊ, naa lasiri wi sila pye laga gbፊፊፊ, ki kala na, Yጅጅጅጅ li sila pye na kapege ki jate.

¹⁴ Ma si yala, maga le wa Adama wagati wi na ma pan ma gbፊፊፊ Moyisi wagati wi na, kunwፊ pi fanጅጅa ta leele pe na, ali mbele pe sila kapege pye paa Adama wi yጅጅጅ, wo ገገa wila Yጅጅጅጅ li senyoro ti ke we. Na wi mbaa pan, Adama wo wila pye wi yanleጅጅ we.

¹⁵ ጀጅ ፊፊ, Adama wi kajፊፊፊፊ ko se ya taanla yarikanga ገገa Yጅጅጅጅ li ma kan waga ko ni. Ki

yen kaselege fə lelegere ku ki lere nunጎba wi kajooጎo ki kala na. Een fə, Yennele li yinne pi gbogo ma we, yarikanga nga li kan waga lelegere yeri lere nunጎba fannጎa na, wo ስa wi yen Zhezu Kirisi we, ki yen kagbogo naa ma we.

¹⁶ Yennele li yarikanga ki tulugo ki yen ki ye ki lere nunጎba wi kapege ki ni. Ki lere nunጎba wi kapege ko kigi kan kiti to leele pe na, ma jolooጎo kan pe yeri. Ma si yala, kajooጎoro legere pyengolo, yarikanga nga Yennele li kan waga, ki leele pe kan pe pye lesinmbele Yennele li yege na.

¹⁷ Ki yen kaselege fə lere nunጎba kapege ko ki ti kunwo pi fannጎa ta leele pe na ki lere nunጎba wi kala na. Een fə, Zhezu Kirisi nunጎba wi fannጎa na, we yarilegere ta tiyongo. Mbele fuun paa Yennele li yinne gboo pi taa, naa li yarikanga nga ki yen kasinጎge wogo ki ni, pe yaa ka yinwege ta mbaa wunluwo piin Kirisi wi kala na.

¹⁸ Ki pye ma, yege nga na Adama nunጎba wi kajooጎo ki leele pe ni fuun pe pye ma pe le jolooጎo, ki pyelomo nunጎba pi na, Zhezu Kirisi nunጎba wi kasinጎge ki leele pe ni fuun pe sho Yennele li kiti kongoo ki ni, ma yinwege kan pe yeri.

¹⁹ Yege nga na lere nunጎba wila Yennele li senre ti ke, a ki lelegere pye kapere pyefenne, ki pyelomo nunጎba pi na, lere nunጎba wi senre logowo pi kala na, lelegere yaa pye lesinmbele Yennele li yege na.

²⁰ Lasiri paa wi kan jango leele pege jen fə kajooጎoro ti yen na lege. Een fə, kapere ti lege laga nga na, Yennele li yinne pi gbogo wama naa jengge ma we.

21 Kì pye ma, yεge nga na kapege kì fannga ta kunwɔ pi kala na, kì pyelomɔ nunɔba pi na, Yenɛle li yinme pì fannga ta kasiɛge kì kala na mbe yinwege mbakɔɔ kan we yeri, we Fɔ Zhezu Kirisi wi fannga na.

6

*Wè ku kapege ki yeri
ma yinwege ta Kirisi wi fannga na*

¹ We yaa yo mɛle san? We daga mbe koro mbaa kapege ki piin, jango Yenɛle li yinme pila gbogo pila kee le?

² Ayoo dɛ. Wè ku kapege† ko yeri, mɛle wee koro waa kapege ki piin naa?

³ Ye sigi jɛn mbe yo woro mbele wàa batize mbe pye nunɔba Zhezu Kirisi wi ni, wàa batize ma pye nunɔba wi ni wa wi kunwɔ pi ni wi le?

⁴ Wa we batemu pyege ki ni, pàa we le wi ni ja, we ta we pye ndɛɛ we pinle ma ku wi ni ja; jango yεge nga na Kirisi wila yɛn ma yiri wa kunwɔ pi ni we To wi yawa gbɔɔ pi fannga na, woro fun waa tanri yinwefɔnɔɔ na ma.

⁵ Katugu na kaa pye we pye nunɔba wi ni wa wi kulomɔ pi ni, pa we yaa ka pye nunɔba wi ni ma fun mbe yɛn mbe yiri wa kunwɔ pi ni paa wi yɛn.

⁶ Ye ti wege jɛn we yo fɔ: Wàa pye lere ɲa cɛnle faa, pè wo kan wa tiparaga ki na Kirisi wi ni ja, jango ki kapere wire ti fannga ki kɔ ki wɔ wa, waga ka pye naa kapege ki kulolo.

---

† 6:2 6.2: *Wè ku kapege ko yeri: Ko kɔɔ wo yɛn fɔ kapege kii fannga ta we na.*

7 Katugu ስa ka ku wo ma sho kapege ki ni.

8 Na kaa pye we pinle ma ku Kirisi wi ni ja, wè taga ki na ma yo we yaa ka pye yinwege na wi ni ja fun.

9 Wège jen ma yo naa Kirisi wì kaa yen ma yiri wa kunwo pi ni, wi se ka ku naa fyew, kunwo pi se fannga ta wi na naa.

10 Kunwo mba wì ku, wì ku kusaga nunጎba pe, ma fannga ta kapege ki na. Eñ fo yingoo, yinwege ስga wi yen na piin, wi yen naga piin Yenጎele lo kan.

11 Ki pyelomo nunጎba pi na, yoro fun yaa ye yee jate ndee ye ku kapege ki yeri, ma pye yinwege na Yenጎele li kan, wa ye gbogolomo pi ni Zhezu Kirisi wi ni.

12 Ki kala na, yaga ka ti kapege ki cen ye wire nda ti yen kuworo ti go na naa, mbe ye kan yaa ki wire ti jogo kagala ke piin.

13 Yaga ka ye wire lara ti yaga kapege ki kan paa tunጎgo pyeyaara yen, mbaa kapege ki piin. Eñ fo, ye ye yee kan Yenጎele li yeri, paa leele mbele pè ku ma yiri wa kunwo pi ni poro pele yen. Ye ye yee kan pew li tunጎgo ki yeri paa tunጎgo pyeyaara yen, mbaa kasinጎge piin.

14 Kapege kii daga mbe fannga ta ye na, katugu ye woro wa lasiri wi fannga ki ni, eñ fo, pa ye yen wa Yenጎele li yinme pi fannga ki ni.

Ye pye kasinጎge ki kulolo

15 Ki yen mele san? Naa we woro wa lasiri wi fannga ki ni, eñ fo, pa we yen wa Yenጎele li yinme pi fannga ki ni, ki kala na we daga mbaa kapege ki piin wi le? Ayoo de!

¹⁶ Yège jèn ma yo na yaga ye yεε kan lere wa yeri mbaa tunngo piin wi kan, mbaa wi senre ti nuru, ye ma pye ki lerefo na yaa wi senre ti nuru wi kulolo. Na ki ka pye kapege ki kulowo powi, ki kosaga ki yen kunwo. Na ki ka pye Yennele li senre to ye yen na nuru, ye yaa pye lesinmbele wa ye yinwege ki ni Yennele li yεge na.

¹⁷ Een fo, waa Yennele li sonni, yoro mbele faa yaa pye kapege ki kulolo, yingoo pe ye naga nagawa mba ni, ye yenle pi na ye kotogo ki ni fuun ki ni.

¹⁸ Ye sho ma wo wa kapege ki ni, yingoo ye kannga ma pye Yennele li tunmbyeele mbaa kasinnye piin.

¹⁹ Mi yen na para ye ni senwee pyo paralomo ni, naa ye fannga ki kologo mbe senre koro jèn ki kala na. Faa yaa ye wire lara ti kan, a ti pye fyongoo kapyere naa tipere ti kulolo, na kafaara piin. Ki pyelomo nungba pi na, yingoo ni, ye ye wire lara ti kan ti pye kasinnye ki kulolo, jango ye pye kpoyi Yennele li yεge na.

²⁰ Sanga na ni yaa pye kapege ki kulolo, yaa pye ye yεε woolo, ye sila jori mbaa nga ki yen ma sin ki piin.

²¹ Yinggi tonli ye ta wa kagala ngele ye pye, a yingoo kaa fere waa ye na ke ni? Ki kagala ke kowo pi yen kunwo.

²² Een fo, yingoo ni, ye sho kapege ki ni na tunngo piin Yennele li kan. Tonli na ye ta, wo wi yen fo ye pye kpoyi Yennele li yεge na, ki kosaga ki yen yinwege mbakogo.

²³ Katugu kapege ki sara wi yen kunwo. Een fo, yarikanga nga Yennele li maa kaan waga,

ko ki yen yinwege mbakɔɔ nga wè ta wa we gbogolomɔ pi ni we Fɔ Zhezu Kirisi wi ni.

7

Tagafenne pè sho lasiri wi fannga ki ni

¹ Sefenne, nga mi yaa yo ye kan, ye yen maga jen mako fɔ jɛnge, katugu ye yen ma lasiri wi jen. Lasiri wi ma pye lere wi go na sanga ɲa ni wi yen yinwege na we.

² Kì pye ma, jɛɛ ɲa wì pɔri naɲa yeri, wi yen ma pɔ wi pɔɔ wi na lasiri wi fannga na, mboo pɔɔ wi ta wi yen yinwege na we. Eɛn fɔ, na wi pɔɔ wiga ku, kona, wi ma sho lasiri ɲa wila wi pɔ wi na wi kɛɛ.

³ Ki kala na, mboo pɔɔ wi ta yinwege na, na wiga pye naɲa wa yeri naa wi jɔ, pa pe yaa laa yinri kɛɛnre lifɔ. Eɛn fɔ, na wi pɔɔ wiga si ku, wi ma sho ki lasiri wi kɛɛ, kona wi mbe ya pye naɲa wa yege jɔ, pa pe saa wi yinri kɛɛnre lifɔ.

⁴ Yoro fun sefenne, pa ye wogo ki yen ma fun. Naa yè pye wire nunɲa Kirisi wi ni ki kala na, yè ku lasiri wi yeri, ma pye Kirisi wi woolo, wo wì yen ma yiri wa kunwɔ pi ni, jango we ta waa tunngo jenge piin Yenɲele li kan.

⁵ Ma jen sanga ɲa ni wàa pye na we yinwege ki piin na yala we jogo lɛɛ wi ni, jogo pere nda lasiri wila ti la wa we na, tila pye na tunngo piin wa we wire ti ni fuun ti ni, na kee we ni wa kunwɔ pi ni.

⁶ Eɛn fɔ koni, wè sho lasiri wi fannga ki yeri, katugu nga kila we yigi ma we pye kasopiile,

wè ku ko yeri. Kì pye ma, we mbe ya mbaa tunngo piin Yenɲele li kan pyelomɔ fɔnmɔ na, wa Yinnekpoyi li fannga ki ni. Ko se pye paa pyelomɔ lɛɛ pi yen, wa lasiri ɲa wi yen ma yɔnlɔɔ wi fannga ki ni.

*Moyisi lasiri wila lere sho
wi kapege ki ni*

⁷ We yaa yo mɛle san? Lasiri wi yen kapege le? Ayoo dɛ. Ɛɛn fɔ, lasiri wɪlan kan, a m̀i yaraga ɲga pe yinri kapege ki jɛn; katugu mbe yɛɛ yirige yaraga na ki yen yɛɛ ɲga na, mi se jaga jɛn, ndɛɛ ki pye lasiri wii jaga yo mbe yo fɔ: «*Maga ka yɛɛ yirige yaraga na.*»[†]

⁸ Kapege k̀i pyelomɔ ta ki ɲgasele na li fannga na, ma ta ma yɛɛ yinriwɛ cɛnlɛ pyew pi le wa na nawa; katugu na Yenɲele li lasiri wi woro wa, kapege ki ma pye yarikugo.

⁹ Faa, naa Yenɲele li lasiri wi sila pye wa, m̀ila pye yinwege na. Ɛɛn fɔ, naa ɲgasele li kaa pan, a kapege k̀i si yiri ma fannga ta, a m̀i si ku.

¹⁰ K̀i pye ma, ɲgasele na li kan mbe yinwege kan we yeri, m̀i wo yeri, li kanɲga ma pye kunwɔ.

¹¹ Katugu kapege k̀i pyelomɔ ta, mɛɛ na fanla ɲgasele li fannga na, mala gbo.

¹² ɲga ki yen wa, Yenɲele li lasiri wi yen kpoyi, a ɲgasele li yen kpoyi, ma sin, ma yɔn.

¹³ Yaraga ɲga k̀i yen yarijɛɲɛ, ko k̀i kanɲga ma pye na kunwɔ pi go le? Ayoo dɛ. Kapege ko k̀igi pye. K̀igi yɛɛ naga ma yo ki yen kapege. K̀i tunngo pye ɲga ki yen jɛɲɛ ki ni, mala kan m̀i

[†] 7:7 7.7: Ɛki 20.17

ku. Kì pye ma, ngasele li fannnga na, kapege ki yen na gbogo na seregi.

*Senwee wi yen na ngbeli
kapege ki ni*

¹⁴ Wège jèn ma yo Yennjele li lasiri wi yen Yinnekpoyi li yaraga. Een fò, mi wo yen senwee pyo ña wi yen fannnga fu. Mi yen ndee pànla peree paa kulo yen kapege ki yeri.

¹⁵ Nğa mila piin mi woro naga koro jenni, katugu mi kaa jaa mbe nğa pye, mila ko pye. Nğa kilan mben, ko mi maa piin.

¹⁶ Nğa mi woro na jaa mbe pye, na mi kaga pye, mi maga jèn kona ma yo Yennjele li lasiri wi yen ma yon.

¹⁷ Kiga pye ma, mi ma mila ki piin. Een fò, kapege nğa ki yen wa na nawa, ko kila ki piin.

¹⁸ Migi jèn ma yo kajenge woro wa na nawa, ko koro wo yen wa mi jate na ni. Mi yen naga jaa mbaa kajenge piin, een fò, ki fannnga woro na ni mbaa ki piin.

¹⁹ Kajenge nğa mila jaa mbaa piin, mila la ko piin, een fò, tipege nğa mi woro na jaa mbaa piin, ko mi maa piin.

²⁰ Nğa mi woro na jaa mbaa piin, na mi kaa ki piin, kona, mi ma mila ki piin, een fò, kapege nğa ki yen wa na nawa ko kila ki piin.

²¹ Migi pyelomō mba pi yan na yee na, na mi kaa jaa mbe kajenge ki pye, tipege ko ce ko mi ma ya ma pye.

²² Wa na nawa jate pi ni, Yennjele li lasiri wilan ndanla fò jenge.

²³ Eɛn fɔ, m̀ lasiri fanɲga ka yeɣe yan wa na wire ti ni. Ki yen na wiin na jatere ẁ yenle lasiri ɲa na wi ni. Kilan pye kulo, a mila kapege ki piin. Ki kapege ki yen wa na wire ti ni.

²⁴ Mi yen tere na de! Ambɔ wi yaa na go sho ki wire nda tila na kaan kunwo pi yeri ti kee?

²⁵ Mi yen na Yenɲele li shari we Fɔ Zhezu Kirisi wi fanɲga na.

Ki pye ma, na tijinliwe po ni, mi yen na tunɲgo piin na yala Yenɲele li lasiri wo ni. Eɛn fɔ, na wire to ni, mi yen na tunɲgo piin na yala kapege ki lasiri fanɲga ko ni.

8

Yinnekpoyi na li maa yinwege ki kaan

¹ Eɛn fɔ koni, mbele pe pye nunɲba Zhezu Kirisi wi ni, kiti kpe se to pe na naa.

² Katugu Yinnekpoyi na li maa yinwege ki kaan, naa we pye nunɲba Zhezu Kirisi wi ni ki kala na, li fanɲga kilan go sho kapege fanɲga ko naa kunwo pi kee.

³ Nga Yenɲele li lasiri wi saa ya mbe pye, naa senwee wire ti yen fanɲga fu mbaa wi gbogo ki kala na, Yenɲele li ko pye maga yon fili. Li kiti kon kapere nda tila tunɲgo piin wa senwee wire ti ni ti na, ma si li yeera Pinambyo wi tun, a ẁ pan ma wire le paa senwee wire nda ti yen kapege ni ti yen, mbe leele pe kapege ki laga pe na.

⁴ Yenɲele li ko pye ma, janɲo lasiri wi yen na jaa we sin yeɣe ɲga na, wege yon fili, woro mbele

we woro na tanri senwee nandanwa kagala koro na, fo Yinnekpoyi wogolo koro.

⁵ Katugu mbele pe maa tanri senwee wire ti nandanwa kagala ke na, pe ma pe yee jori nga senwee wire ti maa jaa ko ni. Een fo, mbele pe maa tanri na yala Yinnekpoyi li ni, poro ma pe yee jori nga Yinnekpoyi laa jaa ko ni.

⁶ Mbe yee jori senwee wire ti nandanwa kagala ke ni, ki moo le wa kunwo pi ni. Een fo, mbe yee jori nga Yinnekpoyi li maa jaa ki ni, ko ma yinwege naa yeyinnge kan ma yeri.

⁷ Katugu mbele pe pe yee jori senwee wire ti nandanwa kagala ke ni, pe yen Yennele li mbenfenne, paa la Yennele li lasiri wi gbogo, pe yere se ya.

⁸ Mbele pe maa tanri na yala pe senwee wire ti nandanwa kagala ke ni, pe se ya Yennele li ndanla.

⁹ Een fo, yoro wo na, ye woro na tanri na yala senwee wire ti nandanwa kagala koro ni, een fo, ye yen na tanri na yala Yinnekpoyi lo ni, katugu Yennele li Yinne li yen ye ni. Kirisi wi Yinne li woro na ni, wo woro Kirisi wi woo.

¹⁰ Na kaa pye Kirisi wi yen ye ni, ali na kaa pye ye wire ti yaa ku kapere nda yaa piin ti kala na, Yinnekpoyi li yinwege kan ye yeri, katugu ye pye lesinmbele Yennele li yee na.

¹¹ Na kaa pye Yennele laa Zhezu wi yen maa yirige wa kunwo pi ni, li Yinne li yen wa ye nawa, pa kona na wi Kirisi wi yen maa yirige wa kunwo pi ni, wi yaa yinwege kan fun ye wire nda ti yen kuworo ti yeri, wi Yinne na li yen wa ye nawa li fannga na.

12 Ki kala na, sefenne, fōgo yen we na, εen fō, senwee wire to fōgo ma, jaᅅgo waa tanri waa yala ᅅga tila jaa ki ni.

13 Katugu na ye kaa tanri ye senwee wire ti nandanwa kagala ke na, pa ye yaa ku. εen fō, na yaga wire ti kapyere ti yaga Yinnekpoyi li fanᅅga na, pa ye yaa yinwege ta.

14 Yenᅅele li Yinne li maa mbele fuun yeᅅe sinni, poro yen Yenᅅele li piile.

15 Katugu Yinnekpoyi na yè ta, lii ye pye naa kulolo, mbe ye kan yaa fyε. εen fō, Yinnekpoyi lo liᅅi pye, a yè kanᅅga ma pye Yenᅅele li piile. Lo fanᅅga na we maa gbele ᅅgbanga na Yenᅅele li piin fō: «Baba, we To!»

16 Yenᅅele li Yinne li yen naga yuun naga finligi we yinᅅele ke kan fō we yen Yenᅅele li piile.

17 Na waga pye li piile, kona, we yen kōrōᅅo lifenne fun: Yenᅅele li kōrōᅅo lifenne naa kōrōᅅo lifenne yeenle Kirisi wi ni. Na waga pinle mbaa jōlo wi ni, we yaa ka pye wi ni ja wa wi gbōᅅōwō pi ni.

We yaa ka gbōᅅōwō ta

18 Mi yen naga jate fō jōloᅅo kagala ᅅgele we yen na jōlo yinᅅo, ke se ya taanla gbōᅅōwō mba Yenᅅele li yaa ka naga we na pi ni.

19 Yaara nda fuun tì da, ti yen na wagati ᅅa Yenᅅele li yaa ka li piile pe naga wi singi ma saa te.

20 Katugu yaara nda fuun tì da, ti yen wa ᅅga ki yen tonli fu ki fanᅅga ki nōᅅo. Ko si pye to yeᅅe nandanwa kala, εen fō, Yenᅅele na liri le wa, lo nandanwa kala li. Ti jigi wi yen li na.

21 Yaara nda fuun tì da, ti yaa ka wə wa jəgəwə fannga nga k̄iri yigi paa kulolo yen ki ni pilige ka, mbe ta mberi tasaga ta wa showə gbəə mba Yennēle li yaa kan li piile pe yeri pi ni.

22 Wège jən ma yo yaara nda fuun tì da, ti ni fuun ti yen na jəen na jəlo ja fə ma pan ma gbon nala, paa yegə nga na jele kaa jaa mbe se wi maa jəlo we.

23 Yaara nda fuun tì da to nungba ma. Een fə, woro mbele wè Yinnekpoyi li ta makə paa Yennēle li yarikanra ti kongbannga yen, we yen na jəen wa we nawa fun, na Yennēle li singi li we pye li piile, li we wire ti go shə pew.

24 Katugu jigi tagasaga nga ki yen we yeri ko k̄i ti wè shə. Ma jigi wi yen yaraga nga na, na ma kaa ki yaan, ko woro jigi tagasaga naa. Ma kaa nga yaan, ma jigi wila pye ko na naa.

25 Een fə, nga we woro na yaan, na we jigi wi ka pye ko na, we maa ki singi maga kun we yee ni.

26 Ki pyelomə nungba pi na, Yinnekpoyi li maa we sari, woro mbele we yen fannga fu we, katugu we daga mbaa Yennēle li yenri yegə nga na, waa ki jən. Een fə, Yinnekpoyi lo jate li maa Yennēle li yenri we kan na jəen, nga ki se ya yo senyoro ni.

27 Yennēle na li maa yaan wa leele pe kotooro na, nga Yinnekpoyi laa jaa mbe yenri, li maga jən; katugu Yinnekpoyi li maa yenri mbele pè pye Yennēle li woolo poro kan, paa yegə nga na Yennēle li yen naga jaa we.

28 Wège jən yingə ma yo yaara ti ni fuun tila tunngə piin ti yee ni, na kajenge piin Yennēle li

yen ma mbele ndanla pe kan, poro mbele li yeri ma yala nga li kon mbe pye ki ni we.

²⁹ Katugu mbele Yennēle lāa jēn faa, lāa ki kon maga tēge faa fun mbe pe pye pe li Pinambyo wi le, janjo li Pinambyo wi pye pyo konjbanja nosepiile legerē sōgōwō.

³⁰ Mbele fuun Yennēle li pe kala li kon mali tēge faa, li pe yeri fun. Mbele fuun li yeri, li pe pye lesinmbele fun li yee yēge na. Mbele fuun li pye lesinmbele, li gbogowō kan pe yeri fun.

Yennēle li ndanlawa pi gbogo

³¹ We yaa yo mele ki wogo nga ki na san? Na Yennēle li kaa pye we ni, ambo wi yaa yiri we korogo?

³² Li yere si je li yera Pinambyo wi na, een fo, lūu kan we ni fuun we kala na. Mele liga si ka yaraga ki ni fuun ki kan we yeri mbe pinle li Pinambyo wi ni?

³³ Mbele Yennēle li wō, ambo wi yaa бага pe na mbe yo pe kapere pye? Lere kpe, katugu Yennēle lo li yo pe yen lesinmbele.

³⁴ Ambo wi yaa kiti kon mboo jan pe na? Lere kpe, katugu Zhezu Kirisi wo wi yen na wi ku we. Mbe taga wa ko na naa, wila yen ma yiri wa kunwo pi ni, wi yen wa Yennēle li kalige kee ki na, wi nee yenri we kan.

³⁵ Ambo wi mbe ya mbe we laga Kirisi wi ndanlawa pi na? Jologo ki mbe ya le? Nakoma yewerege gbogo, nakoma leele pe lejologo ye, nakoma funjo, nakoma fyonwo, nakoma kanjbanganga, nakoma kunwo. Ayoo.

³⁶ Ki yen paa yegge nga na Yennele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fo:

Ma kala na, pe yen na we kuun pilige pyew.

Pe yen na we jate paa simbaala gbowoolo yen.[†]

³⁷ Een fo, wa ki kagala ke ni fuun ke ni, we we cew tafenne pe ni fuun pe na, na we yen ma ndanla wi fannga na.

³⁸ Katugu migi jen ma filige ki na, ma yo yaraga ko ka se ya mbe we laga wi ndanlawa pi na. Ali kunwo o, yinwege o, merageye wele o, mbele pe yen ma cen fannga na o, nala yaara o, yaara nda tila paan o,

³⁹ yawa o, naayeri yaara o, tara na yaara o, nakoma yaraga nga ki da ko ka fonnjo se ya mbe we laga ndanlawa mba Yennele li pye ma naga we na we Fo Zhezu Kirisi wi ni pi na.

NGA YENNELE LI GBEGELE IZIRAYELI WOOLU PE MEGE NI

9

9-11

Yennele lo naa leele mbele li wo

¹ Kaselege ko mila yuun, mi yen Kirisi wi woo, mi woro na finlele. Na nawa jatere wi yen naga yuun na kan Yinnekpoyi li fannga na fo kaselege yi:

² Yesanga yen na na jenge, na jatere wi yen ma piri na na suyi.

³ Ndee ki mbe ja ya pye, mi pye naga jaa mi jate Yennele lilan dangga lilan laga Kirisi wi na, na

[†] 8:36 8.36: Yuuro 44.23

woolo pe ta pe sho, poro pe yen na cenle woolo wire to na we.

⁴ Poro pe yen Izirayeli woolo wele. Yenñele li pe pye li piile ma li gbogowɔ pi naga pe na. Li yon finliwe le pe ni, ma li lasiri wi kan pe yeri, ma li gbogolomɔ tunngo ki naga pe na, ma yon fogolo kon pe yeri.

⁵ Poro pe yen faa teele pe setirige piile wele, Kiriisi fun wi yiri wa pe ni ma yala wire to ni. Wo wi yen yaraga ki ni fuun ki go na, ma pye Yenñele. Sonno yen wi woo fo sanga pyew. Anmiina.

⁶ Ki woro mbe ka yo fo Yenñele li senyoro tii ya kala yon. Een fo, Izirayeli setirige piile pe ni fuun woro Izirayeli woolo piiri.

⁷ Abirahamu setirige piile pe ni fuun woro Abirahamu wi piile piiri; katugu Yenñele laa ki yo Abirahamu wi kan ma yo fo: *Pa ma setirige piile pe yaa ka yiri wa Izaki wo ni.*[†]

⁸ Ko korɔ wo yen fo: Piile mbele pe se ma yala senwee selomɔ pi ni, poro woro na jate Yenñele li piile. Een fo, mbele pe se ma yala Yenñele laa yon folo na kon li ni, poro pe yen na jate Abirahamu wi setirige piile wele.

⁹ Yon folo na Yenñele laa kon li senre ti nda fo: «*Yelapanna anme yegge, mi yaa songoro mbe pan laga, pa ki yaa yala Sara wi pinambyɔ se.*»[†]

¹⁰ Ko nungba ma, pa Erebeke wogo kila pye ma fun. Wi pinambiile shyen wele, pe to wila pye nungba, wo wi yen we tele Izaki we.

[†] 9:7 9:7: Zhene 21.12   [†] 9:9 9.9: Zhene 18.10

11-12 Ma si yala, pe sila pe se gben, pee ka kajeŋge nakoma kapege pye, a Yenŋele li si Erebeke wi pye fɔ: «*Nɔɔfɔ wi yaa ka pye jɔnlɔfɔ wi kulo.*»† Ko la pye ma, jango Yenŋele li kakɔndegɛle li koro wa, mbe yala li lere wɔmɔ pi ni. Kii pye mbe yala leele pe kapyere to ni, ɛɛn fɔ, kɔ pye ma yala ŋa wi ma leele pe yeri wo nandanwa kala lo ni.

13 Paa yege ŋga na Yenŋele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:
Zhakɔbu wo yen mala ndanla, a mi je Ezawu wo na.†

14 We yaa yo meɛ san? Yenŋele li yen ma kolo le? Ayoo de.

15 Katugu laa ki yo ma Moyisi kan ma yo fɔ: «*Mi yaa lere ŋa yinriwe ta, mi yaa wo yinriwe ta. Lere ŋa yunɔgbɔɔrɔ yaa pye na na, wo yunɔgbɔɔrɔ yaa pye na na.*»†

16 Ki kala na, ki wogo kila la piin mbaa yala senwee wi nandanwa kala lo ni, nakoma kapyere nda wi maa ŋgbanga na piin to ni. ɛɛn fɔ, ki maa piin na yala Yenŋele na li maa leele yinriwe taa lo nandanwa kala lo ni.

17 Wa Yenŋele senre sewe wi ni, Yenŋele ligi yo Ezhipiti tara wunlunana Farawɔn wi kan ma yo fɔ: «*Migi siligi mɔɔ tege wunluwɔ, jango mbanla yawa pi naga ma kala na, mbanla mege ki pye ki yiri laga tara ti ni fuun ti ni.*»†

18 Ki kala na, Yenŋele li kaa jaa mbe ŋa yinriwe ta, li ma po ta. Li kaa jaa mbe ŋa kotogo ŋgban, li ma ko ŋgban.

---

† 9:11-12 9.11-12: Zhene 25.23 † 9:13 9.13: Mala 1.2-3 † 9:15 9.15: Eki 33.19 † 9:17 9.17: Eki 9.16

19 Kana wa yaa na pye mbe yo fo: «Na ki kaa pye ma, yingi na Yennele li nee leele pe kajogoro ti nari pe na naa? Amboo wi mbe ya je li nandanwa kala li na?»

20 Mboro senwee pyo, ma yen amboo mbe sila kendige woo Yennele li ni? «Cogo ki maga fanrifoo wi yewe mbe yo fo: *Yingi na, a ma silan fanri yeen le?*»†

21 Cogo fanrifoo wi mbe ya mbe nga wila jaa mbe pye joro ti ni ki pye ti ni. Joro nda pe sun ti yigi, wa ti nungba ti ni, wi mbe ya mbe cogo ka fanri ki pye leele gbogoo wogo. Wi mbe si ya mbe cogo ka fanri paa gbegele ko ni pilige pyew.

22 Pa Yennele li wogo ki yen ma fun. Li yen na jaa mbeli nanjbanwa pi naga, mbeli yawa pi pye mboo naga poo jen. Ko kala ki ti mbele paa daga li nanjbanwa pi ni, ma gbegele ma cen li pe joo, li pe kala li kun yee ni jenge.

23 Li yen na jaa fun, mbele li yen na pe yinriwe taa, mbeli gbogoo mba pi se jen mbe ko pi pye mboo naga pe na, poro mbele li gbegele faa peli gbogoo pi ta we.

24 Katugu woro we yen mbele li yeri we pye li piile we. Lii we yeri ma yiri wa Zhufuye poro sogoo ce. Een fo, li we yeri fun ma yiri wa cengele sanngala ke sogoo.

25 Ko Yennele li yo wa Yennele yon senre yofoo Oze sewe wi ni ma yo fo:

*Mbele pe sila pye na woolo,
mi yaa kaa pe yinri na woolo.*

Cenle woolo mbele pe sila pye mala ndanla,

† 9:20 9.20: Eza 29.16; 45.9; 64.7

mi yaa kaa pe yinri na lenda lambala jembelē.

²⁶ *Kila yo pe kan laga nga na ma yo fɔ:*

Ye woro na woolo,

wa ki laga nungba ki ni, pe yaa kaa pe yinri

Yenhele na yinwege wolo li piile.†

²⁷ *Ezayi wo na, wila gbele ngbanga Izirayeli woolo pe kala na, ma yo fɔ: Ali na Izirayeli woolo paga legē paa kəgəje yon taambugɔ ki yen, pe jenri pe yaa ka shɔ cɛ;*

²⁸ *katugu senre nda we Fɔ wi yo, wi yaa ki kala li pye mbeli yon fili pew laga tara ti na fyelēge na.†*

²⁹ *Ki yen paa yege nga na Ezayi wila keli maga yo faa ma yo fɔ:*

Ndeɛ ki pye we Fɔ na yawa pi ni fuun fɔ, wi sila

we setirige piile pele yaga paa si yen,

anme we tongo paa Sodomu ca ki yen,

anme we pye paa Gomori ca ki yen.†

Izirayeli naa Zhezu Sentanra wogo ye

³⁰ *We yaa yo mele san? Fɔ cengele sanngala ngele ke woolo pe sila pye naga lagajaa mbe pye lesinmbele Yenhele li yege na, pe pye lesinmbele li yege na, naa pe taga Kirisi wi na we.*

³¹ *Ma si yala, Izirayeli woolo mbele paa pye naga lagajaa mbaa lasiri wi gbogo mbe ta mbe pye lesinmbele Yenhele li yege na, pee ya mboo tanga mboo yon fili.*

³² *Yingi na? Katugu pe sila pye naga jaa mbe pye lesinmbele Yenhele li yege na tagawa po fannga na, een fɔ, paa pye naga jaa pe kapyere*

---

† 9:26 9.25-26: Oze 2.1,25 † 9:28 9.27-28: Eza 10.22,23 † 9:29 9.29: Eza 1.9

to fannnga na. A pè si kurugo sinndelege nga ki maa leele kaan pe maa kunrugu ki na.

³³ Ko Yennele senre sewe wi yen na para ki senre na ma yo fo:

Ye wele, sinndelege†nga ki maa leele kaan pe maa kunrugu, mi yen na ka teri wa Siyon ca, konna walaga ni, nga ki maa leele jaanri. Een fo, lere na ka taga ki na, wi se fere sho fyew.†

10

¹ Sefenne, nga mi yen na jaa na kotogo ki ni fuun ki ni, naga yenri Yennele li yeri Zhufuye pe kan, ko yen fo pe shosaga ta.

² Katugu mbe ya mbege sereya na wi yo pe kanngolo, fo pe yen ma bala Yennele wogo ki na fo jenge. Een fo, pè bala Yennele wogo ki na yege nga na, ki jenne pii filige pe kan.

³ Yennele li maa leele pe piin lesinmbele li yee yege na yege nga na, pe sigi korō jen. A pè sigi lagaja mbe pe yee pye lesinmbele. Kì pye ma, Yennele li maa leele pe piin lesinmbele yege nga na, pee yenle mbe pe yee kan ki yeri.

⁴ Katugu Kirisi wo wi yen Moyisi lasiri wi yon filisaga ye, jango mbele fuun pè taga wi na, pe pye lesinmbele Yennele li yege na.

Lere na fuun ka taga we Fo wi na, showo pi yen wi woo

⁵ Senwee wi ma pye lesinnye lasiri wi fannnga na yege nga na, Moyisi wila ki wogo ki yonlogō

---

† **9:33 9.33:** Sinndelege naa walaga nga senre ti yen na yuun ko ki yen Zhezu Kirisi we. † **9:33 9.33:** Eza 28.16; ye ki verise na wi taanla fun Eza 8.14-15.

ma yo fɔ: «*Lere ስa kaa tanri lasiri wi na, wi yaa yinwege ta wi fannጎa na.*»†

⁶ ርጅን fɔ, na maga taga, ma ma pye lesinጎe yeጎe ጎጎa na, ki wogo ki yen na yuun ma yo fɔ: «Maga kaa ki yuun wa ma nawa fɔ: Ambɔ wi yaa lugu mbe kari wa yenጎele na?» (Ko kɔrɔ wo yen mbe Kirisi wi tirige).

⁷ Maga si ka yo fɔ: «*Ambɔ wi yaa tigi mbe kari wa wetijugo ki ni?*»† (Ko kɔrɔ wo yen mbe Kirisi wi yirige mboo wɔ wa kuulo pe soጎawɔ).

⁸ ርጅን fɔ, ጎጎa ki yen na yuun we kan ki ጎጎa fɔ: «*Senre ti yen ma yongɔ ma ni, ti yen wa ma yon konaa wa ma kotogo na.*»† Ki senre to ti yen tagawa senre nda waa yuun we.

⁹ Na ma kaga yo mbege filige wa ma yon mbe yo fɔ Zhezu wo wi yen we Fɔ we, konaa mbe taga ki na wa ma kotogo na fɔ Yenጎele liuu yen maa yirige wa kunwɔ pi ni, pa ma yaa shɔ.

¹⁰ Katugu na lere wiga taga wa wi kotogo ki na, Yenጎele li mɛɛ wi pye lesinጎe. Wi maga yo maga filige wa wi yon, Yenጎele li mɛɛ wi shɔ.

¹¹ Yenጎele senre sewe wigi yo ma yo fɔ: «*Lere ስa fuun ka taga wi na, wo se fere shɔ fyew.*»†

¹² Ki kala na, Zhufuye poro naa mbele pe woro Zhufuye pe ni, wa si wɔ wa ni. Pe ni fuun, pe Fɔ wi yen nunጎba pe go na. Wo wi maa wi yarijende ti kaan mbele fuun pe maa wi mɛጎe ki yinri pe yeri.

¹³ Katugu Yenጎele senre sewe wila ki yuun ma yo fɔ: «*Lere ስa fuun ka we Fɔ wi mɛጎe ki yeri, wo*

---

† 10:5 10:5: Levi 18.5 † 10:7 10:7: Dete 30.12-13 † 10:8 10:8: Dete 30.14 † 10:11 10:11: Eza 28.16

yaa shɔ.»†

¹⁴ Eɛn fɔ, pe mbe suu mɛgɛ ko yeri mɛɛ na pee taga wi na we? Pe mbe si taga wi na mɛɛ, na pe suu sɛnrɛ ti logo we? Pe mbe suu sɛnrɛ ti logo mɛɛ, na lere siri yari mbe pe kan we?

¹⁵ Ti mbe si yari pe kan mɛɛ, na pee leele tun pe yeri ki na we? Ko Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ sɛwɛ wi yɛn na yuun ma yo fɔ: «*Mbele pe yɛn na paan mbe Sentanra ti yari, pe panlɔmɔ pi yɛn ma yɔn.*»†

¹⁶ Eɛn fɔ, pe ni fuun ma pɛ yɛnlɛ Sentanra ti na. Ezayi wila ki yo ma yo fɔ: «*We Fɔ, ambɔ wì taga Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ nda wè yo ti na?*»†

¹⁷ Ki pye ma, leele pe ma taga, Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ nda pɛ logo to kala na. Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ nda pe ma logo, to ti yɛn Kirisi wi sɛnrɛ nda ti maa yari we.

¹⁸ Ko kì ti mi yɛn na yewe fɔ: Pe siri logo wi le? Eɛn fɔ, ko ma, pèri logo jate. Katugu Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ sɛwɛ wi yɛn naga yuun ma yo fɔ:

Yɛnɲɛɛ sɛnrɛ yofɛnnɛ pe maganɲala kè logo laga tara ti ni fuun ti ni,

pe sɛnyoro tì gbɔn fɔ wa dunrɛya wi kɔsara ti na.†

¹⁹ Mi yɛn na yewe naa fɔ: Izirayeli woolo pe sila ki jɛn wi le? Ayoo, ko ma. Ki koŋgbanɲa, Moyisi wila ki yɔnlɔgɔ faa ma yo Yɛnɲɛɛ li yo fɔ:

Mi yaa yɛnjara yirige ye ni mbele pe woro na jate cɛnlɛ jɛnnɛ pe kala na.

Mi yaa kayanɲa le ye ni cɛnlɛ na li yɛn tijinliwɛ fu li kala na.†

---

† 10:13 10:13: Zhowɛ 3.5 † 10:15 10:15: Eza 52.7 † 10:16 10:16: Eza 53.1 † 10:18 10:18: Yuuro 19.5 † 10:19 10:19: Dete 32.21

20 Ezayi wila kotogo ta maga yo fun ma yo Yennele li yo fo:

Mbele pe sila pye nala lagajaa, poro na yan.

Mbele pe sila pye nala yewe, milan yee naga poro na.†

21 Eɛn fo, Izirayeli woolo pe kanngolo ligi yo ma yo fo: «*Pilige lombongo ki ni, milan keyen yi sanga cenle la woolo kan, mbele pe yiri ma je, ma pye kendige wofenne.*»†

11

Yennele lii Izirayeli woolo pe wa

1 Mi yen na yewe fo: Yennele lili woolo pe wa le? Ayoo de. Katugu mi jate mi yen Izirayeli woo, ma pye Abirahamu setirige pyo, ma yiri wa Benzhamɛ cenle li ni.

2 Leele mbele Yennele li jen li woolo maga le wa fafafa, lii pe wa. Mi yo ye yen maga jen, nga Yennele senre sewe wi yen na yuun wa laga nga Eli wila Izirayeli woolo pe senre yo Yennele li kan ma yo fo:

3 «*We Fo, pɔɔn yon senre yofenne pe gbo, moɔ saraga wosara ti jaanri, mi nunɔba mi koro. Koonga pe yen naga lagajaa mbanla gbo fun.*»†

4 Eɛn fo, Yennele laa wi yon sogo ma yo mele? Laa yo fo: «*Mi lere waga koloshyen (7 000) wo yaga na yee kan, poro si kannguuro kan yarisunngo Baali†ki yegɛ soɔwoɔ mbege gbogɔ.*»

---

† 10:20 10:20: Eza 65.1 † 10:21 10:21: Eza 65.2 † 11:3 11:3: 1 Wunlu 19.10,14 † 11:4 11:4: Baali: Yarisunngo gbogo kayi. Leele mbele paa keli ma pye wa Kana tara, ko kila pye pe yennele a paa ki gbogo. 1 Wunlu 19.18.

⁵ Ko nunጎba koyi fun yingጋ sanga we. Leele pele jənri koro, mbele Yennēle li wə li yinmε pi kala na.

⁶ Li pe wə li yinmε po kala na, kii pye pe kapyere nda pè pye to kala na. Na kii ja pye ma, Yennēle li yinmε pi se jən na pye yinmε kaselege woo.

⁷ We yaa yo mēle san? Nga Izirayeli woolo paa pye na lagajaa, pe sigi ta. Kaawə mbele Yennēle li wə poro pège ta. Leele sanmbala poro na, pe kotoro ti ገጋban pe na.

⁸ Ki yen paa yēge nga na Yennēle senre sewe wi yen naga yuun ma yo fə:

*«Yennēle li pe jatere wi tən pe na,
ligi pye ma ti paga kaa yaan pe yengēle ke ni,
paga si kaa nuru pe nunጎbogolo ke ni,
fə ma pan ma ገጋn nala.»†*

⁹ Davidi fun wila ki yo ma yo fə:

*Ki daga pe liwen†pi pye pe yigipenε naa pe
yigimεε,
mbe ti pe to, pe ye jəlogጋ.*

¹⁰ *Pe yengēle ke wə pe na binriw, paga kaa yaan
naa,*

pe senገēle ke kurukuru pe na fə sanga pyew.†

¹¹ Ki kala na, mi yen na yewe fə: Naa Zhufuye pè kurugo, pè to segesege le? Ayoo de. Een fə, pe kajəጋጋ ki kala na, cengēle sanገala woolo pè

---

† **11:8 11:8:** Dete 29.3; Eza 29.1   † **11:9 11:9:** Yennēle senre seweεle pele ni, nga ki yo liwen, pège kanገa ma yo tabali. Ki tabali ገa wi senre ti yo wi mbe ya pye saraga wosaga nga Zhufuye paa pye na saara ti woo wa ki na, na Yennēle li ገbogo.   † **11:10 11.9-10:** Yuuro 69.23-24

showo pi ta, jango ki Zhufuye pe kan paa yenjara wiin pe ni.

¹² Na kaa pye Zhufuye pe kajooጎ ki tonli gboo kan dunruya wi yeri, na kaa si pye pe tolo li tonli gboo kan cengele sanngala ke yeri, na paga songoro pew mbe showo pi ta, ki yaa kagbogo pye naa mbe we fo jenge.

*Mbele pe woro Zhufuye
pe showo we*

¹³ Yoro mbele ye woro Zhufuye, mi yen na para ye ni yingo. Mi yen pitunጎ mbaa kee mbele pe woro Zhufuye pe korogo. Mbege ta mi yen ma, mi yen nala tunጎ ki gbogo;

¹⁴ jango na ki mbe ya pye, mbe ya mbe yenjaga lenge na cenle woolo pe ni, pele mbe ta pe sho.

¹⁵ Naa Yennele laa pe wa kanngaga na, ki dunruya woolo pe kan, a pe tanwa ta Yennele li ni. Na liga ka yenle pe na, yingi ki yaa pye kona? Ki yaa pye nde kuulo poro pe yen ma yiri wa kunwo pi ni.

¹⁶ Na yarilire fonndo konጎbannda paga ti kan Yennele li yeri paa saraga yen, yarilire sannda pyew ti ma pye li woro fun. Na paga si tige ka ninde kan Yennele li yeri, tige ki njere ti ma pye li woro fun.

¹⁷ Izirayeli woolo pe yen paa oliviye tige yen, nga pe sanri we. A peጎ njere ta koonlo. Mboro ጎa ma woro Zhufuye woo, ma yen paa oliviye tige nga ki fi ki ye wa yan ki njege ka yen, nga pe gerefe Zhufuye pe yonlo. Yingo, ninጎ nga ki tonmo pi yen na oliviye tige nga pe sanri ki

kaan yinwege ni, mboro fun ma yen na ki ninje ki tɔnmɔ pa taa.

¹⁸ Ki kala na, mɛɛ daga mbaa ma yɛɛ gbogo njere nda pɛ kɔɔnlo ti na. Mɛɛ ma sila ma yɛɛ gbogo? Mboro ma ma ninje ki tugo, ɛɛn fɔ, ninje ko kɪ mboro tugo.

¹⁹ Ma yaa na pye mbe yo fɔ: «Ki njere pɛri kɔɔnlo mari wɔ wa, jango mbe mi gerefe wa ti yɔnlo.»

²⁰ Kaselege yi. Pɛri kɔɔnlo mari wɔ wa, ti mbatagawa po kala na. Mboro wo yen wa ti censaga ki na ma tagawa po kala na. Maga kaa ma yɛɛ mbɔnrɔgi, ɛɛn fɔ, ta fyɛ Yennɛɛ li yɛɛ.

²¹ Zhufuye mbele pe yen paa tige ki njere jate yen, na Yennɛɛ lii poro yaga pe koro wa, ma jɛn li se mboro fun ma yaga ma koro wa.

²² Ki wele paa yɛɛ nga na Yennɛɛ li yen naga nari fɔ li maa kajɛngɛ piin, naga nari fɔ li weli. Mbele pɛ to, li yen ma weli pe na, mɛɛ pye kajɛngɛ pyefɔ ma kan. ɛɛn fɔ, ki daga ma koro wa li kajɛngɛ pyege ki ni, nakoma pe yaa kɔɔn kɔn mbɔɔn wɔ wa paa tige njege yen.

²³ Zhufuye poro na, na paga je pe mbatagawa pi na mbe pan Yennɛɛ li kɔrɔgo, pa li yaa pe gerefe wa laga nga paa pye faa we, katugu yawa yen li ni li pe gerefe naa fɔnngo.

²⁴ Mboro wo na, ma yen paa oliviye tige nga kɪ fi ki yɛ wa yan ki njege ka yen. Pɛge kɔn maga gerefe oliviye tige nga pɛ sanri ka na. Mboro naa ko ni, ye cɛnlɔmɔ pi woro ja. Zhufuye poro na, pe yen paa oliviye tige nga pɛ sanri ki njere jate yen. Ki kala na, mbe pe gerefe naa fɔnngo wa

tige nga pàa pye faa ki na, ko yaa pye mbe tanla naa mbe we.

*Izirayeli woolo pe ni fuun
pe yaa ka sho*

²⁵ Sefenne, kaselege kaa nga ki yen ngundo, mi yen na jaa yege jen, jango yaga kaa ye yee jate kajenmbele. Ki kaselege ngundo wi na fo: Izirayeli woolo pele kotogo yen ma ngban pe na, fo mbe sa gbɔn cengele sanngala woolo pe ni fuun pe sa showo pi ta.

²⁶ Ki kala na, Izirayeli woolo pe ni fuun pe yaa ka sho, paa yege nga na Yennele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fo:

Go shof wi yaa ka pan mbe yiri wa Siyon.

Wi yaa ka Zhakobu setirige piile pe kambasinnde ti ko mberi wo wa.

²⁷ *Ko ki yen na yon finliwe mba mi yaa ka le pe ni, na mi ka ka pe kapere ti laga pe na we.†*

²⁸ Sentanra to kanngolo, Zhufuye pe je ti na, ma kannga ma pye Yennele li juguye, a ko pye yoro yonwo. Een fo, Yennele li leele womo po na, pe yen ma Yennele li ndanla pe teleye pe kala na.

²⁹ Katugu Yennele li ka yaara nda kan, laa songoro mberi sho. Li jatere wi woro na kanngi li na mbele li yeri pe kanngolo.

³⁰ Faa, yaa Yennele li senre ti ke. Een fo, yingo wo ni, Yennele li ye yinriwe ta, naa Zhufuye peli senre ti ke ki kala na.

³¹ Ki pyelomo nungba pi na, poro fun, pe Yennele li senre ti ke yingo, jango yege nga na Yennele li ye yinriwe ta, li pe yinriwe ta ma fun.

† 11:27 11.26-27: Eza 59.20-21; Zhere 31.33-34

³² Katugu Yennele li leele pe ni fuun pe pye kasopiile pe senre mbalogowo pi na, mbe ta mbe pe ni fuun pe yinriwe ta.

Yennele li gbogɔ fɔ jenge

³³ Iye! Yennele li tawa pi gbogɔ! Li tijinliwe naa li kajenme pi jugo fɔ jenge! Kagala ngele li yere ke yerewe mbe pye, lere se ya mbe ke yege yo! Kagala ngele li kon ma tɛge mbe pye, lere se ya ke korɔ jen!

³⁴ Ki yen paa yege nga na Yennele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:
Ambɔ wi we Fɔ wi jatere wi jen? Ambɔ wi yen wi yerifo?†

³⁵ Ambɔ wi keli ma yaraga ka kan wi yeri, jango wigi fɔgo ton?

³⁶ Katugu yaraga ki ni fuun ki yiri wo yeri. Ki ni fuun ki yen wa wo fannga na, ki ni fuun ki yen wo wogo. Waa wo nunɓa gbogo fɔ sanga pyew! Anmiina.

TAGAFENNE PE TANGALOMɔ PI DAGA MBE PYE YEGE NGA NA

12

12.1-15.13

Yinwefɔnnɔgo senre

¹ Sefenne, naa Yennele li kaa we yinriwe ta, ki kala na, ye ye wire ti ni fuun ti kan li yeri paa saraga yen, nga ki yen yinwege na, ma pye kpoyi, ma Yennele li ndanla. Ko ki yen Yennele

---

† **11:34 11:34:** Eza 40.13

li gbogolomɔ jembe mba ye daga mbaa li gbogo we.

² Yaga ka ye kapyere ti yala ki dunruya ŋa wi kapyere ti ni naa, een fo, ye Yennele li yaga li ye kannga pew ye tijinliwe mba pi kannga fonmbo pi fannga na, jango ye Yennele li nandanwa kala li jen ye wali li na. Ko yen: Nga ki yen jenge, ma li ndanla, ma yon fili we.

³ Yinme mba Yennele li kan na yeri pi kala na, mi yen naga yuun ye ni fuun ye kan fo: Yaga kaa ye yee gbogo mbe sa toro nga ki daga yaa sonri ki na. Een fo, yaa jatere jenne piin, ye ni fuun nungba nungba Yennele li tagawa mba kan ye yeri, yaa ye yee jate yaa yala po ni.

⁴ Wa wire nungba ti ni, lara ti yen ma lege we na, een fo, ki lara ti tunngo ki woro nungba.

⁵ Ki pyelomɔ nungba pi na, ali maga ta we yen ma lege, we pye paa wire nungba yen, wa we gbogolomɔ pi ni Kirisi wi ni. We ni fuun we yen ma sogolo we yee na paa wire nungba ti lara ti yen.

⁶ Yarikanra nda Yennele li kan we yeri, ti yen ti ye ti ye, ma yala yinme mba li kan we yeri pi ni. Na Yennele liga li yon senre yowo pi kan wa yeri we ni, wila Yennele li yon senre ti yuun wila yala tagawa mba pi yen wi ni po ni.

⁷ Na wa yarikanga ka pye mbaa tunngo piin sanmbala pe kan, wila ki tunngo ki piin. Na yarikanga ka pye mbaa nagawa kaan leele yeri, wi koro wila pe nari.

⁸ Na yarikanga ka pye mbaa kotogo nii sanmbala pe ni, wila kotogo nii pe ni. Na kaa kaan, wila kaan nandanwa ni. Na kaa yekelwe

tunngo ki piin, wila ki piin wi bala ki na. Na kaa leele yinriwe taa, wila pe yinriwe taa nayinme ni.

⁹ Ndanlawa pi daga mbe pye kaselege ni, nga ki yen tipege ki ye mben. Ye mara kajenge pyege ki na.

¹⁰ Ye ye yee ndanla paa nosepiile yen. Yaa sefenne pe gbogo ye we gbogowo mba paa ye gbogo pi na.

¹¹ Ye bala yaa tunngo piin, yaga ka pye tiyanmbala. Yaa tunngo piin we Fo wi kan yangayanga.

¹² Ye pye nayinme ni jigi tagasaga nga ki yen ye yeri ki kala na. Yaa kagala kunni ye yee ni wa jologo ki ni. Yaa Yennele li yenri suyi.

¹³ Sefenne tagafenne mbele pe yen jorowo, yaa pe sari, yaa nambanmbala pe yaara woo.

¹⁴ Mbele pe yen na ye jolo, yaa duwaw piin pe kan. Yaa duwaw piin, yaga kaa leele dangi.

¹⁵ Mbele pe yen na yogori, yaa yogori pe ni ja. Mbele pe yen na gbele, yaa gbele pe ni ja.

¹⁶ Ye ye jatere wi pye nungba ye yee ni. Yaga kaa ye yee gbogo, ye yee pinle mbele pe pe yee tirige pe ni. *Yaga kaa ye yee jate kajenmbele.*[†]

¹⁷ Yaga ka lere wa kapege fogo ton kapege ni. Yaa kajenge pyege ki lagajaa leele pe ni fuun pe yee na.

¹⁸ Yaa nga fuun ye mbe ya pye ki piin, ye ta ye pye yeyinge na leele pe ni fuun pe ni, na ki mbe ya pye we.

¹⁹ Na wenne, yaga kaa kapege kayanga woo ye ye, een fo, ye Yennele li nanbanwa pi yaga

[†] 12:16 12:16: Yomi 3.7; Eza 5.21

pi pi wogo pye; katugu ki yen ma yonlogɔ wa Yennɛle senre sewe wi ni ma yo fo: «*Muwi mi yaa ka kapere ti kayanɔa wɔ. Muwi mi yaa ka leele pe sara. We Fɔ wo wi yo ma.*»†

²⁰ Yennɛle senre sewe wi yen naga yuun naa ma yo fo: «*Na funɔo ka pye ma jugu wi na, maa kan wi ka. Na wɔgɔ ka pye wi na, maa kan wi wɔ. Na ma kaa ki piin ma, kona ki cen ndɛɛ ma yen na kasɔn nanɔanra gbogolo wa wi go ki na.*»†

²¹ Maga ka kapege ki yaga ki fanɔa ta ma na, ɛɛn fo, ta kajenɔe piin ma fanɔa ta kapege ki na.

13

Tagafenne pe daga mbaa fanɔa fenne pe gbogo

¹ Fanɔa fenne mbele pe yen ma cen tara woolo pe go na, leele pe ni fuun pe daga mbaa pe gbogo, katugu fanɔa ko ka woro wa, nɔa kii yiri Yennɛle yeri. Fanɔa fenne mbele pe yen wa, Yennɛle li pe tege.

² Ki kala na, lere nɔa fuun kaa kendige woo fanɔa ki ni, kona ki cen wi yen na kendige woo Yennɛle li katɛge ko ni. Mbele pe yen na kendige woo, pe yaa jɔlogɔ wa pe yeɛ na.

³ Mbele pe yen na kajenɔe piin, poro ma pe maa fye fanɔa fenne pe yege, ɛɛn fo, tipege pyefenne poro wele. Mɛɛ jori mbaa fye fanɔa ki yege le? Ta kajenɔe piin, pa pe yaa loon sonni,

---

† **12:19 12:19:** Dete 32.35   † **12:20 12:20:** Ko ki naga ma yo na ma kaa ki piin ma, ma yaa ka fere wa wi na; Yomi 25.21-22.

⁴ katugu fannnga fɔ wi maa tunngoo piin Yennjele li kan nɔɔ ngbanga maa kajenge piin. Een fɔ, na ma kaa tipege piin, maa fye wi yege, katugu kii cen ndee fannnga ki yen wi yeri jaga. Ki kan wi yeri wila tunngoo piin Yennjele li kan, wila mbele paa tipege piin pe jolo wila Yennjele li nanngbanwa pi nari.

⁵ Ki kala na, ki daga maa fannnga fenne pe gbogo. Ma kaa pe gbogo mbe ta mbe sho Yennjele li nanngbanwa po ni ce, een fɔ, ta pe gbogo ma nawa jatere jenne wi kala na fun.

⁶ Ko kala ki ti ye maa nizara wi woo; katugu fannnga fenne pe yen Yennjele li tunmbyeele, pe pe yee kan ki tunngoo jate ki yeri.

⁷ Nga ki daga ye kan leele pe ni fuun pe yeri, yege kan pe yeri. Ye daga mbe nizara wi wo mboo kan na yeri, yoo kan wi yeri. Ye daga mbe logowuru wi sara na yeri, yoo sara wi yeri. Ye daga mbaa fye na yege, yaa fye wi yege. Ye daga mbaa na gbogo, yaa wo gbogo.

⁸ Lere kpe fogo ka ka pye ye na, ndee mbe ye yee ndanla ko fogo ko ce, katugu lere na fuun wi lewee yenle wi yen maa ndanla, wo Yennjele li lasiri senre ti ni fuun ti tanga mari yon fili.

⁹ Ngasegele ngele ke yo fɔ: «*Maga ka jataga pye, maga ka lere gbo, maga ka yu, ma yege ka ka yiri yaraga na*» ki ngasegele ngele koro naa sanngala ke ni fuun ke ni, ke gbogolo, a ke go ki pye nunnga. Ki nga fɔ: «*Ma lewee yenle wi daga mboon ndanla paa yege nga na moo yee ndanla we.*»†

---

† 13:9 13:9: Eki 20.13-17; Levi 19.18; Dete 5.17-21

¹⁰ Lere ስa wi lewee yenle wi yen maa ndanla, wila tipege kpe pye wi na. ስa wi lewee yenle wi yen maa ndanla, wo Yenገele li lasiri senre ti ni fuun ti tanga mari yon fili.

Mbe gbegele

mbaa Kirisi wi panga ki singi

¹¹ Ye daga mbaa ki piin ma, katugu we yen wagati ስa ni, ye yen maa jen. Sanga wi gbɔn ye yen ye yiri wa wɔnlɔwɔ pi ni, katugu we yɔngɔ shɔwɔ pi ni tɔɔn yingɔ ma we wagati ስa we taga fonገɔ wi na.

¹² Yembinε li toro ma lali, lalaaga ki yongɔ, ki kala na, kapyere nda ti maa piin wa wɔwɔ pi ni, weri yaga, we malingbɔnyaara ti le we yeε na, nda we yaa le mbaa gbegele ti ni wa yanwa† pi ni.

¹³ Waa tanri we pye sɔbe ni paa yege ስga na ki daga waa piin wa yanwa pi ni we. We yeε yingiwε jen lindinmε ndorogo ki ni, naa sinwɔɔ ti ni, naa keenre lime naa kalikalawa pi ni, naa maara ti ni, naa yenjara ti ni.

¹⁴ Eεn fɔ, ye we Fɔ Zhezu Kirisi wi tangalɔmɔ pi le yaa tanri pi na. Yaga ka ye yeε jori mbaa senwee jogo kagala koro piin.

14

Maga kaa ma tagafɔ yenle wi jeregi

---

† **13:12 13:12:** Yembinε lo li yen nala pilige kapege pyesanga we. Lalaaga ko ki yen pilige ስga Kirisi wi yaa ka pan mbe shɔwɔ pi kan wi woolo pe yeri, mbe duwaw pe na. Mbaa gbegele ti ni wa yanwa pi ni ko kɔɔ wo yen mbaa tanri Kirisi wi senyoro ti na, mbe pungo le kapege ki ni.

¹ Lere ƚa wi tagawa pì kologo, yoo yigi jenge. Yaga kaa kendige woo kagala ngele wila jate koro na.

² Lere wa yen wa, wo ma taga ki na ma yo wi mbe ya mbaa yaara ti ni fuun ti kaa. Ma si yala, ƚa wi fannga kì kologo wa tagawa pi ni, sere yaara wo maa kaa ce.

³ Na wi maa yaakara ti ni fuun ti kaa, wiga ka ƚa wi ma ta naga ma yo wi saa ti kaa wi tifaga. Na wi ma ta naga ma yo wi saa ti kaa, wiga kaa ƚa wi maa ti ni fuun ti kaa wi jeregi, katugu Yenɲele lùu yigi jenge.

⁴ Ambo wi mboro, ma sila wa tunmbyee jeregi? Wi yege sin wi tunngo ki na o, wi to o, wi fo wo kala li lo. Wi yaa si pye mbe yege sin ki na, katugu yawa yen we Fo wi ni wuu pye wi yere.

⁵ Lere wa maa ki jate ndeɛ piliye ya yen piligboyo ma we ya na. Ma si yala, wa maa piliye yi ni fuun yi jate yi yen ja. Ki daga lere nunɲba nunɲba pyew, nga wila jate ki yen sinɲge wa wi kotogo na, wi yenle ki na.

⁶ Na wi maa piliye ya jate piligboyo, wi maa yi jate piligboyo na we Fo wo gbogo. Na wi maa yaakara ti ni fuun ti kaa, wi maa ti kaa na we Fo wo gbogo; katugu wi ma Yenɲele li shari wi yaakara wogo ki na. Na wila la yaakara ti ni fuun ti kaa, wi maa ki piin na we Fo wo gbogo, wi ma sila Yenɲele li shari.

⁷ Wa kpe woro naa yinwege ki piin wi yeɛ kan, wa na si ku wi yeɛ kan. Na we kaa we yinwege ki piin, we maa ki piin we Fo wo kan.

⁸ Na we yaa si ku, we yaa ku we Fo wo kan. Ki kala na, we yen na we yinwege ki piin o, we ku

o, we yen we Fɔ wo woolo.

⁹ Ko kɪ ti Kirisi wɪ ku ma songoro ma yen ma yiri wa kunwo pi ni, jango mbe pye kuulo poro naa weele pe Fɔ.

¹⁰ Een fɔ, mboro we, yingi na ma sila ma sefo wi jeregi? Yingi na ma sila ma sefo wi tifaga? We ni fuun we yaa ka yere wa Yennele li kiti konsaga li kiti kon we na.

¹¹ Katugu Yennele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:

We Fɔ wigi yo ma yo fɔ: Mi yen yinwege na, senwee piile pe ni fuun pe yaa ka kannguuro kan na yegge sogowa.

Leele pe ni fuun pe yaa kaa mi Yennele na gbogo.†

¹² Kɪ pye ma, we ni fuun nunjba nunjba we yaa ka we kapyegele ke yegge yo Yennele li yegge na.

Maga ka ti tagafɔ wa mbe to kapege

¹³ Ki kala na, waga kaa we yee jeregi naa. Een fɔ, ye yere ki yerewe fɔ ye se kala la pye, na li mbe sefo wa kan wi kurugo, nakoma mboo kan wi to wa kapege ki ni.

¹⁴ Wa we gbogolomo pi ni we Fɔ Zhezu wi ni, migi jen ma filige ki na ma yo yaraga ko ka na pye fyongɔ ni Yennele yegge na ki ye. Een fɔ, na lere wa kaa yaraga ka jate ki yen fyongɔ yaraga Yennele yegge na, ki ma kannga ma pye fyongɔ yaraga wi kan.

¹⁵ Na sefo wa ka yegge san yaakaga nga maa kaa ki kala na mbe yo ki yen fyongɔ ni, kona, ma woro na tanri ndanlawa ni. Kirisi wɪ ku lere

---

† 14:11 14.11: Eza 45.23

15

*Maa ma lewee yēnlē
wi nandanwa kagala ke piin*

¹ Woro mbele fanጎga yēn we ni wa tagawa pi ni, mbele fanጎga woro pe ni, we daga mbaa pe sari wa pe fanጎga fu kagala ke ni. Waga kaa kagala ስgele ke we ndanla koro lagajaa mbaa ke piin.

² We ni fuun nuጎba nuጎba waa we lewee yēnlē pe nayinmē kagala ke piin pe yōnwō pi kala na, jaጎgo ka mbaa tari pe tagawa pi na.

³ Katugu Kirisi wi sila pye naga lagajaa mbaa wi nayinmē kagala koro piin, paa yege ስga na ki yēn ma yōnlōgo wa Yēጎጎlē senrē sēwē wi ni ma yo fō: «Mbele pàa pye nōo tegele Yēጎጎlē, pe tegele li to na na.»†

⁴ Kagala ስgele fuun kàa yōnlōgo faa wa Yēጎጎlē senrē sēwē wi ni, kàa yōnlōgo mbaa we nari, jaጎgo kagala ስgele waa kunni we yēe ni, naa kotogo ስga wè ta Yēጎጎlē senrē sēwē wi fanጎga na, ti ti we jigi tagasaga ta.

⁵ Yēጎጎlē na li ma ti we maa kala kunni we yēe ni, na we kotoro ti sogo we na, li ye yōn ki pye nuጎba ye yēe ni mbe yala Zhezu Kirisi wi pyelōmō pi ni;

⁶ jaጎgo ye ni fuun, yaa Yēጎጎlē li gbogo nawa nuጎba naa magala nuጎba ni, lo li yēn we Fō Zhezu Kirisi wi To we.

*Sentanra ti yēn leele pe ni fuun
pe woro*

---

† 15:3 15.3: Yuuro 69.10

⁷ Ki kala na, ye yee yigi tiyong'o paa yee nga na Kirisi wi ye yigi tiyong'o we, jango leele paa Yennele li gbogo.

⁸ Mi yen naga yuun naga finligi fo Kirisi wi pye Zhufuye pe sagaf'o, mbe ta mbe yon fogolo ngele Yennele laa kon pe teleye pe yeri ke yon fili, mbege naga fo Yennele li yen senre nunqba yof'o.

⁹ Wi pan fun, jango mbele pe woro Zhufuye paa Yennele li gbogo, naa li yen na pe yinriwe taa ki kala na. Ki yen paa yee nga na Yennele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fo:

Ki kala na mi yaa kaa ma sonni cengele ke soggowa.

Mi yaa kaa ma mege ki gbogo yuuro ni.†

¹⁰ Ti yen naga yuun naa fo:

Yoro cengele woolo wele, yaa yog'ori ja Yennele li woolo pe ni.†

¹¹ Tiggi yo naa fo:

Yoro cengele woolo ye ni fuun, yaa we fo wi sonni. Leele pe ni fuun paa wi gbogo!

¹² Yennele yon senre yof'o Ezayi wila ki yo fun ma yo fo:

Izayi wi setirige pyo wi yaa ka pan, wi yaa ka yiri mbe cen cengele woolo pe go na. Cengele woolo pe yaa ka pe jigi wi taga wi na.†

¹³ Yennele na li maa jigi tagasaga ki kaan, li ye yin nayinme ni, li yeyinnge ki ni fuun ki kan ye yeri ye tagawa pi fannga na, jango ye jigi wila

---

† 15:9 15:9: 2 Sami 22.50; Yuuro 18.50 † 15:10 15:10: Dete 32.43 † 15:12 15.11-12: Yuuro 117.1; Eza 11.1,10

gbogo wila kee yegge jenge Yinnekpoyi li yawa pi fannga na.

SEWE WI KOSAGA SENRE KONAA SHARAGA PUNGO WOGO

15.14-16.27

*Kono yen Poli wi yeri wigi sewe
eta wi yonlogo paa yegge eta na
wuu yonlogo we*

¹⁴ Sefenne, mi jate mi taga ki na ma yo yoro wo na, ye maa kajenge piin jenge, ye yen ma Yennele senre kajenme pi ni fuun pi jen, ye mbe si ya mbaa ye yee yeregi.

¹⁵ Ma si yala, mi kotogo le na yee ni ma kagala kele yonlogo ye kan na sewe wi lara ta ni, mbe ye nawa to ke na. Mi ke yonlogo ma, katugu Yennele li yinne kan na yeri

¹⁶ mbe pye Zhezu Kiriwi wi tunmbyee, mbe mbele pe woro Zhufuye pe saga. Mi yen na saraga wogotunngo piin, na Yennele li Sentanra ti yari, jango mbele pe woro Zhufuye pe kannga pe pye paa saraga yen, eta ki yen ma Yennele li ndanla, pe pye li woolo Yinnekpoyi li fannga na.

¹⁷ Wa we gbogolomo pi ni Zhezu Kiriwi ni, mbe ya mbaa na yee gbogo na tunngo eta mila piin Yennele li kan ki kala na.

¹⁸ Katugu mi se soro mbe para yaraga ka kpe na, ndee eta Kiriwi wilan kan mi pye ko, mbe ta mbe mbele pe woro Zhufuye pe yegge sin paa Yennele li senre ti lee. Wi ko pye ma, na senyoro to naa na kapyere to fannga na,

¹⁹ naa kagbɔgɔlɔ naa kafɔnngɔlɔ ngele kè pye ke yawa pi fannga na, naa Yenɲele li Yinnekpoyi li yawa pi fannga na. Kì pye ma, Sentanra nda ti yen na para Kirisi wi kanngɔlɔ, mìri yari fɔ jɛngɛ, maga ɛ wa Zheruzalemu naa ki kanngara na lara ti ni, ma saa gbɔn fɔ wa Iliri tara.

²⁰ Ɛɛn fɔ, lara nda pe sila Kirisi wi senre yo wa faa, a mì sigi lagaja mbaa Sentanra ti yari wa ko lara to ni cɛ, jango mi ka ka kan go nɔgɔ ka na, nga lere wà la keli ma le we.

²¹ Ɛɛn fɔ, mbaa ki piin paa yege nga na ki yen ma yɔnlogɔ wa Yenɲele senre sɛwe wi ni ma yo fɔ:

*Pe sila wi senre yo mbele kan, poro yaa kaa yan.
Mbele pe sila wi senre logo, poro yaa kaa kɔɔ
jɛn.†*

*Pɔli wila para
wi Ɔɔmu ca karaga ki na*

²² Ko kila na karaga ki sa sanga legere na wa ye yeri.

²³ Ɛɛn fɔ yingɔ, milan tunngo ki pye maga kɔ wa ki lara ti ni. Maga ɛ wa yegele legerɛ ni, mi yen naga jaa jɛngɛ mbe sa ye shari.

²⁴ Mi nɛɛ jaa mbege pye na mi kaa kee wa Ɛsipayin tara we. Na torosaga mbaa kee wa, na jigi wi yen ki na mbe ye yan. Ye la nga kilan yigi, na mi ka ta mbe ye yan mbege la kɔ jɛnri, ye silan saga mbe kari wa ki tara ti ni.

²⁵ Ɛɛn fɔ, koni, mi yen na kee wa Zheruzalemu mbe sa Yenɲele li woolo mbele wa pe saga.

---

† 15:21 15:21: Eza 52.15

26 Katugu Maseduwani tara naa Akayi tara tagafenne pè yere ki yerewe mbe penjara ta gbogolo fyonwo fenne mbele pe yen Yennele li woolo wa Zheruzalemu pe kan.

27 Poro jate pè yere ki yerewe mbege pye, een fo, kaselege ko na, pe daga mbege pye ki fyonwo fenne pe kan; katugu yarijende nda Yinnekpoyi li kan Zhufuye mbele tagafenne wa Zheruzalemu pe yeri, mbele pe woro Zhufuye, pè gbogolo ti na pe ni. Ki kala na, mbele pe woro Zhufuye pe daga mbaa mbele pe sari pe kee yaara ta ni fun.

28 Na mi ka ki kala li yegge wo mbege penjara ti kan pe yeri mbe ko, pa mi yaa toro wa ye yeri mbe sila kee wa Esipayin tara.

29 Migi jen ma yo na mi ka kari wa ye yeri, mi yaa gbøn wa ye na Kirisi wi duwaw wi ni fuun wi ni.

30 Een fo, sefenne, mi yen na ye yenri we Fo Zhezu Kirisi wi mege ki na, naa ndanlawa mba Yinnekpoyi li yen na kaan we yeri pi kala na fo: Ye pinle na ni waa ngbeli ja, yaa Yennele li yenri na kan,

31 jango mbe sho Zhude tara mbatagambala pe kee, yarikanga nga mi kee sa kan wa Zheruzalemu, Yennele li woolo mbele pe wa pe yenle ki na.

32 Na kiga pye ma, Yennele li ka yenle, pa mi yaa gbøn wa ye na nayinme coli. Kona, mi yaa wogo wa ye sogwo.

33 Yennele na li maa yeyinnge ki kaan, li pye ye ni fuun ye ni! Anmiina!

16

Poli wila tagafenne pe shari

¹ Mi yen na we sefo jela Febe wi metanga yinri ye kan. Wi yen tunmbyee wa legilizi na wa Sankere ca ki ni.

² Yoo yigi we Fo wi mege ki na, paa yega nga na ki daga mbaa piin mbele pe yen Yennele li woolo pe sogowa we. Ye kala ka to wi na kala o kala na, yoo saga wa li ni fuun li na, katugu wi lelegere saga, ma mi jate na saga.

³ Ye Pirisili naa Akilasi pe shari na kan. Pe yen na tunngo pyeyenne wa Zhezu Kiriwi wi tunngo ki ni.

⁴ Pe pe yee go ki pere mbe ta mbanla sho. Mi nunqba ma mila pe shari, een fo, mbele pe woro Zhufuye pe legiliziye woolo paa pe shari fun.

⁵ Tagafenne mbele pe maa finli wa pe go na shari, ye pe shari. Yanla lenda lawa Epayinetti wi shari. Wo wi pye lere konqbanja ma taga Kiriwi na wa Azi kinda wi ni.

⁶ Mari na wi tunngo gbogo pye ye kan, yoo shari.

⁷ Ye Andironikusi naa Zhuniyasi shari. Pe yen na woolo, paa pye wa kaso na ni ja. Pe mege ki yiri pitunmbolo pe sogowa. Paa keli ma taga Kiriwi na na yega.

⁸ Ye Anpiliyatusi shari, na wi yen na lenda lawa wa we gbogolomo pi ni we Fo wi ni.

⁹ Ye Uriben shari, wi yen we tunngo pyeyenne wa Kiriwi wi tunngo ki ni. Yanla lenda lawa Sitashisi wi shari fun.

¹⁰ Ye Apelesi shari, wì metanga ta wa wi tagawa mba wì taga Kirisi wi na pi ni. Ye Arisitobuli go woolo pe shari.

¹¹ Ye Erodiyōn ስa wi yēn na cēnlē woo wi shari. Narisi go woolo mbele pè taga we Fō wi na, ye pe shari.

¹² Jēelē mbele pe yinri Tirifēni naa Tirifozi, ye pe shari. Pe yēn na tunጅgo piin we Fō wi kan. Jēelē ስa pe yinri Perisidi, na lendaጅnawa we, yoo shari. Wì tunጅgo gbōgō pye we Fō wi kan.

¹³ Urufusi ስa wì metanga ta wa we Fō wi tunጅgo ki ni, yoo shari, naa wi nō wi ni, wo ስa mila jate paa na nō yēn we.

¹⁴ Ye Asenkiriti, naa Filegōn, naa Erimesi, naa Patirobasi, naa Erimasi pe shari, sefenne mbele pe wa pe ni, ye pe shari.

¹⁵ Ye Filōlogi naa Zhuli shari, naa Nere naa wi nōsepyō sumboro wi ni, naa Olenpasi, naa Yēnጅelē li woolo mbele fuun pe wa pe ni.

¹⁶ Yaa ye yēē shari yaa keyēn waa ye yēē yōlogō ndanlawa ni. Kirisi wi legiliziye mbele fuun pe yēn laga, pe woolo pè ye shari.

Yerewe senre punjo woro

¹⁷ Sefenne, mbele pe yēn na tagafenne pe kōon pe yēē na na pe punጅgu, na kendige woo nagawa mba pì naga ye na pi ni, mi yēn na ye yēnri fō ye ye yēē yingiwē jēn pe ni. Ye laga pe na,

¹⁸ katugu ki leele cēnlē pe woro na tunጅgo piin Kirisi, we Fō wo kan, ēēn fō, pe maa ki piin pe lara to kan, na kambajenmbele pe fanla na pe jatere wi kannጅgi pe na pe yōn tangawa senre naa pe yagbogowo senre ti ni.

¹⁹ Ye yɛn ma we Fɔ wi sɛnrɛ ti yigi yɛgɛ nɔa na, lere pyew wigi jɛn. Ki kala na, mi yɛn na yɔgɔri ye kala na. Ɛɛn fɔ, mi nɛɛ jaa ye pye tijinliwɛ fɛnnɛ mbaa kajɛngɛ piin, ye pye kpoyi yaga kaa tipege piin.

²⁰ Yɛnnɛlɛ na li maa yeyinngɛ ki kaan, sannɪ jɛnri li yaa Sɔtanla wi purugu wa ye tɔɔrɔ ti nɔgɔ, mbege naga fɔ ye fanngɛ ta wi na.

We Fɔ Zhezu wi yinmɛ pi pye ye ni!

²¹ Na tunngɔ pyeyɛnlɛ Timote wì ye shari, naa Lusiyusi ni, naa Zhasɔn, naa Sosipateri ni, na cɛnlɛ woolo wele.

²² Mi Teritusi, mi nɔa m̀igi sɛwɛ nɔa wi yɔnlogɔ Pɔli wi kan, m̀i ye shari fun wa we gbogolomɔ pi ni we Fɔ wi ni.

²³ Na kafɔ naɔa Gayusi wì ye shari, legilizi woolo pe ni fuun pe kafɔ naɔa wowi fun. Erasiti nɔa wi yɛn ca ki penjara kesu tɛgɛfɔ wì ye shari, naa we sefɔ Karitusi wi ni fun.

²⁴ [We Fɔ Zhezu Kirisi wi yinmɛ pi pye ye ni fuun ye ni! Anmiina.]

*Pɔli wila Yɛnnɛlɛ li sɔn
sɛnrɛ pungo woro nda ni*

²⁵ Ye ti waa Yɛnnɛlɛ li sɔnni! Yawa yɛn li ni li fanngɛ kan ye yeri wa tagawa pi ni, mbe yala Sɛntanra nda mila yari ti ni, to ti yɛn sɛnrɛ nda tila yuun Zhezu Kirisi wi kanngɔlɔ we. Konaa mbe yala nɔgundo nɔa Yɛnnɛlɛ li naga we na wi ni, ki nɔgundo wila pye ma lara na dunruya wi fa da.

²⁶ Ɛɛn fɔ yingɔ, Yɛnnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe sɛwɛɛlɛ pɔ̀o yirige funwa na, ma yala Yɛnnɛlɛ na li yɛn kɔsaga fu làa nɔa kɔn ki ni. Ki nɔgundo

wi naga cengɛ woolo pe ni fuun pe na poo jɛn,
jango pe taga li na pe li sɛnrɛ ti lɛ.

²⁷ Yɛnɛ lo nunɔba li yɛn tijinliwɛ fɔ, waa li
sonni fɔ sanga pyew Zhezɛ Kirisi wi fanɔga na!
Anmiina.

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8